

Kulturkonflikten i amerikansk politikk

*– en innholdsanalyse av demokratenes og republikanernes
partiprogrammer i perioden 1964 – 2004*

Christian Marius Hasfjord

Masteroppgave i statsvitenskap

Institutt for statsvitenskap

UNIVERSITETET I OSLO

November 2005

Forord

Blindern, 15. november 2005

Under en konferanse om situasjonen i Irak i januar 2003 holdt Professor Bernt Hagtvet et innlegg hvor han fokuserte på viktigheten av å forstå USAs innenrikspolitiske endringer for å kunne forklare endringene i utenrikspolitikken. Her kom akademia i Norge til kort i følge Hagtvet: *Sannheten er at det ikke undervises og forskes systematisk i amerikansk politikk ved landets statsvitenskapelige og historiske institutter* (Hagtvet 2003: 61). Selv tok jeg statsvitenskap grunnfag på det tidspunkt konferansen ble holdt, og hadde naturlig nok ikke gjort meg så mange tanker om hva jeg skulle skrive en masteroppgave om. Likevel hadde ideen om å skrive noe om amerikansk politikk streift meg, men jeg antok at amerikansk politikk var en emne det hadde vært forsket og skrevet så mye om at det ville være vanskelig å finne en interessant problemstilling. Så feil kan man altså ta.

Arbeidet med masteroppgaven har vært både interessant og lærerikt. Det å lese alle de republikanske og demokratiske partiprogrammene fra 1964 og frem til i dag har selvsagt til tider vært en prøvelse – det er ikke alt om amerikansk landbrukspolitikk som har vært like interessant å lese – likevel har det vært en fin repetisjon av nyere amerikansk historie, noe som har gitt meg en god innsikt i hva som har vært de aktuelle stridstema i amerikansk politikk de siste førti årene.

Jeg vil først og fremst takke min veileder, Lawrence Rose, som ved en systematisk og god veiledning har bidratt til at jeg har kommet i mål på normert tid. Jeg vil dessuten takke Werner Christie Mathisen for gode tips og råd om innholdsanalyse. En takk rettes også til Espen Bjerke, som har kommet med nyttige kommentarer til språk og innhold i manuskriptet. Til sist vil jeg takke min samboer, Lisa Marie Dickson, for tålmodig støtte gjennom hele oppgaveprosessen.

Christian Marius Hasfjord

FORORD	3
1. INNLEDNING	11
1.1 PROBLEMSTILLING	12
1.2 AVGRENSNING AV OPPGAVEN	12
1.3 DEN VIDERE FREMSTILLINGEN	13
2. EMPIRISK BAKTEPPE	14
2.1 ONE NATION, TWO CULTURES	14
2.2 CULTURE WAR? – THE MYTH OF A POLARIZED AMERICA	16
2.3 RELIGION OG POLITIKK I USA	18
2.4 SYN PÅ FAMILIEVERDIER, ABORT, HOMOSEKSUALITET OG SEKSUALMORAL	20
3. TEORETISK RAMMEVERK	22
3.1 VALENS- OG POSISJONSSAKER	22
3.2 ISSUE SALIENCE OG SAKSEIERSKAP	23
3.3 NÆRHETSMODELLEN	25
3.4 RETNINGSMODELLEN	26
3.5 SYMBOLPOLITIKK	28
4. METODE, OPERASJONALISERING OG HYPOTESER	30
4.1 INNHOLDSANALYSE	30
4.2 MANIFESTO-DATA	33
4.3 DEN KVALITATIVE ANALYSEN	34
4.4 RELIABILITET OG VALIDITET	35
4.4.1 RELIABILITET	35
4.4.2 VALIDITET	37
4.5 OPERASJONALISERING AV VARIABLER FOR DEN KVALITATIVE ANALYSEN	38
4.6 HYPOTESER	39

---

5. DEN KVANTITATIVE ANALYSEN	41
5.1 ANALYSE AV MANIFESTO-DATAENE	41
5.1.1 TRADITIONAL MORALITY: POSITIVE	41
5.1.2 TRADITIONAL MORALITY: NEGATIVE	42
5.1.3 FORHOLDET MELLOM DE TO VARIABLENE	43
5.2 ORDTELLING	43
5.2.1 ORDTELLING – RELIGION	44
5.2.2 RESULTATET AV ORDTELLINGEN FOR REPUBLIKANERNE	46
5.2.3 RESULTATET AV ORDTELLINGEN FOR DEMOKRATENE	47
5.2.4 SAMMENLIGNING AV DEMOKRATENES OG REPUBLIKANERNES VEKTLEGGING AV RELIGION	48
5.2.5 ORDTELLING – FAMILIEVERDIER	49
5.2.6 RESULTATET AV ORDTELLINGEN FOR REPUBLIKANERNE	49
5.2.7 RESULTATET AV ORDTELLINGEN FOR DEMOKRATENE	50
5.2.8 SAMMENLIGNING AV DEMOKRATENES OG REPUBLIKANERNES VEKTLEGGING AV FAMILIEN	51
5.3 OPPSUMMERING – DEN KVANTITATIVE ANALYSEN	52
6. DEN KVALITATIVE ANALYSEN	54
6.1 KVALITATIV ANALYSE AV UTSAGN OM FORHOLDET STAT - KIRKE	54
6.1.1 REPUBLIKANERNE OM FORHOLDET STAT – KIRKE	55
6.1.2 DEMOKRATENE OM FORHOLDET STAT – KIRKE	58
6.1.3 SAMMENLIGNING AV REPUBLIKANERNES OG DEMOKRATENES SYN PÅ SKILLET MELLOM STAT OG KIRKE	60
6.2 FAMILIEVERDIER	61
6.2.1 REPUBLIKANERNES SYN PÅ DEN TRADISJONELLE KJERNEFAMILIEN	62
6.2.2 DEMOKRATENE SYN PÅ DEN TRADISJONELLE KJERNEFAMILIEN	65
6.2.3 SAMMENLIGNING AV REPUBLIKANERNES OG DEMOKRATENES SYN PÅ DEN TRADISJONELLE KJERNEFAMILIEN	67
6.3 HOMOSEKSUALITET OG HOMOFILES RETTIGHETER	68
6.3.1 REPUBLIKANERNE OM HOMOSEKSUALITET OG HOMOFILES RETTIGHETER	68
6.3.2 DEMOKRATENE OM HOMOSEKSUALITET OG HOMOFILES RETTIGHETER	70
6.3.3 SAMMENLIGNING AV REPUBLIKANERNES OG DEMOKRATENES SYN PÅ HOMOFILI OG HOMOFILES RETTIGHETER	71
6.4 ABORT OG LIVETS UKRENKELIGHET	72
6.4.1 REPUBLIKANERNE OM ABORT	72
6.4.2 REPUBLIKANERNE OM FORSKNING PÅ FOSTRE OG STAMCELLER	74

6.4.3	REPUBLICANERNE OM AKTIV DØDSHJELP	75
6.4.4	DEMOKRATENE OM ABORT	75
6.4.5	DEMOKRATENE OM FORSKNING PÅ FOSTRE OG STAMCELLER	76
6.4.6	DEMOKRATENE OM AKTIV DØDSHJELP	76
6.4.7	SAMMENLIGNING AV REPUBLIKANERNES OG DEMOKRATENES SYN PÅ ABORT, FORSKNING PÅ FOSTRE, OG AKTIV DØDSHJELP	76
6.5	SEKSUALMORAL	78
6.5.1	REPUBLICANERNE OM SEKSUALMORAL	78
6.5.2	DEMOKRATENE OM SEKSUALMORAL	79
6.5.3	SAMMENLIGNING AV REPUBLIKANERNE OG DEMOKRATENES SYN PÅ SEKSUALMORAL	80
7.	KONKLUSJON	82

KILDELISTE	86
-------------------	-----------

KILDER HENTET FRA INTERNETT	87
PARTIPROGRAMMER	88
VEDLEGG PÅ CD	89

There is a religious war going on in this country, a cultural war as critical to the kind of nation we shall be as the Cold War itself, for this war is for the soul of America.

(Patrick Buchanan, Republican National Convention 1992.)

1. Innledning

...metropolitan America versus suburban and rural America; sophisticated America versus Country & Western America; Starbucks America versus Wal-Mart America—even, indeed, the porn belt¹ versus the Bible belt

(The Economist 2004 9-15 oktober)

Media har i lang tid malt et bilde av et splittet Amerika. Det foregår en kulturkrig i USA mellom et sekulært, moderne Amerika, og et religiøst, tradisjonsbundet Amerika. Det blir hevdet at kulturkonflikten er i ferd med å erstatte de økonomiske skillelinjene i amerikansk politikk. Det viktigste skillet i dag er hvilke holdninger man har til verdispørsmål som abort, homofili, familieverdier, seksualmoral og religion. Media fremstiller dette som en konflikt mellom republikanere og demokrater, der demokratene har liberale holdninger til abort, homoseksualitet og aksepterer et utvidet familiebegrep, mens republikanerne på sin side er mer tradisjonsbundet og er skeptiske til abort, homofili og den postmoderne familien.

Utgangspunktet for oppgavens problemstilling er boken *Culture War – The Myth of a Polarized America* av Morris P. Fiorina (2005). I sin analyse tar Fiorina for seg en rekke holdningsspørsmål om alt fra religiøs overbevisning, moral, abort og homoseksualitet til økonomiske spørsmål som helsepolitikk og handel. Fiorinas konklusjon er at påstanden om en pågående kulturkrig i USA er betydelig overdrevet. Elektoratet er ikke polarisert uansett hvordan man velger å dele det opp. Det er elitene som er polariserte (Fiorina 2005: 113). Med elitene menes den delen av befolkningen som er politisk aktive – av Fiorina definert som den delen av befolkningen som stemmer ved primærvalg. I denne oppgaven vil det undersøkes om en innholdsanalyse av demokratenes og republikanernes partiprogrammer gir støtte til Fiorinas konklusjon om at elitene er polariserte når det gjelder kulturkonflikten.

---

¹ "The porn belt" refererer til en undersøkelse gjengitt i The New York Times som viste at man med rimelig høy grad av sikkerhet kunne predikere hvilket av partiene som vant de forskjellige delstatene ved å se på omsetningen av pornografi. De delstatene som hadde høy omsetning av pornografi gikk overveiende til demokratene, mens de delstatene som hadde lav omsetning av pornografi gikk til republikanerne (*The Economist* 2004 9-15 oktober)

Partiprogrammene utformes og vedtas av de politiske elitene, og anses av den grunn for å være godt egnet til å studere endringer i de politiske elitenes holdninger.

1.1 Problemstilling

Med dette som bakgrunn utformes følgende problemstilling:

- Vil en kvantitativ og kvalitativ innholdsanalyse av amerikanske partiprogram i perioden 1964 – 2004 avdekke en polarisering mellom demokratene og republikanere med tanke på de variabler som kjennetegner kulturkonflikten?

1.2 Avgrensning av oppgaven

I denne oppgaven forstås kulturkonflikten som de konflikter som dreier seg om valg av livsstil, og som kan relateres til religiøse verdier. Det betyr at kulturkonflikten avgrenses til å dreie seg om religion, familieverdier, homofili, abort og seksualmoral. Alle disse sakene har det til felles at religiøse verdier ofte brukes som argumentasjon for å legitimere et standpunkt. Med unntak av abort, så er alle relatert til valg av livsstil. Det kan argumenteres for at dødsstraff og våpenkontroll er en del av kulturkonflikten, for eksempel har Fiorina inkludert spørsmål om dette i sin analyse, men uten å tillegge det særlig vekt (Fiorina 2005: 24-25). Ettersom spørsmålene om dødsstraff og våpenkontroll verken dreier seg om valg av livsstil, eller kan relateres i særlig grad til religion, er det naturlig å holde disse utenfor analysen.

Striden omkring kreasjonismen og evolusjonsteorien er en konflikt som definitivt faller inn under oppgavens tema, men som ikke vil bli tatt opp i denne oppgaven fordi dette temaet ikke er nevnt i noen av partiprogrammene.

En analyse av Manifesto-dataene viser at andelen kvasi-setninger i de interessante kategoriene er svært lav før 1964. Dessuten viste en gjennomlesning av partiprogrammene at det var nesten ingenting av interesse for problemstillingen i partiprogrammene fra 1964 og 1968. Av den grunn ble tidsperspektivet begrenset til perioden 1964 – 2004. Ettersom dataene fra presidentvalget i 2004 foreløpig ikke er tilgjengelige, så er analysen av manifesto-dataene begrenset til perioden 1964 – 2000.

1.3 Den videre fremstillingen

Videre i oppgaven vil det i neste kapittel være en presentasjon av to bidrag som tar for seg kulturkonflikten på massenivå, samt en oppsummering av de rådende syn omkring de mest sentrale problemstillingene som springer ut av kulturkonflikten. I oppgavens tredje kapittel gjøres det rede for det teoretiske rammeverket. Kapittel 4 er en gjennomgang av metoden som skal brukes, vurdering av reliabilitet og validitet, operasjonalisering av de variabler som skal inngå i analysen samt en presentasjon av de hypoteser som skal testes for å besvare problemstillingen. I kapittel 5 begynner den empiriske undersøkelsen med en kvantitativ innholdsanalyse av partiprogrammene i form av en analyse av et manifesto-datasett og en telling av sentrale ord. I kapittel 6 er det en presentasjon av den kvalitative innholdsanalysen, før oppgaven avrundes i kapittel 7 med en oppsummering og en diskusjon av oppgavens funn.

2. Empirisk bakteppe

I dette kapittelet vil to bidrag til debatten om kulturkonflikten presenteres. Det ene er et bidrag av Gertrude Himmelfarb, som argumenterer for at det er en kulturkonflikt på gang i det amerikanske samfunnet. Det andre er et bidrag av Morris P. Fiorina, som tar utgangspunkt i det motsatte synet, og argumenterer for at påstanden om en pågående kulturkonflikt er en medieskapt myte. Etter at disse to bidragene er presentert gjøres det rede for forholdet mellom religion og politikk i USA, før kapittelet avrundes med en presentasjon av de rådende syn i befolkningen omkring familieverdier, abort, seksualmoral og homoseksualitet.

2.1 One Nation, Two Cultures

I boken *One Nation, Two Cultures* (1999) hevder historikeren Gertrude Himmelfarb² at Amerika er i ferd med å bli to nasjoner. Den konservative nasjonen har sine røtter i 50-tallets Amerika, med fokus på familieverdier, puritanisme og religion. Den liberale nasjonen har sine røtter i 60-tallet, og er sekulær, selvtilfreds og individualistisk. Himmelfarb trekker et skille mellom den ”dominerende kulturen” og den ”opponerende kulturen

Verdiene som i dag dominerer det moderne Amerika slo ifølge Himmelfarb for få tiår siden igjennom i små subkulturer. Denne kulturen er en fortsettelse av motkulturene på 60- og 70-tallet, og har over tid vokst frem som den dominerende kulturen. Alternative livsstiler som tidligere ble sett ned på og foraktet, er i dag ikke bare tolerert, men gitt status på lik linje med de tradisjonelle livsstilene. Manerer og moralske verdier som tidligere ble tatt for gitt blir i dag avvist som puritanske og hyklerske i følge Himmelfarb (Himmelfarb 1999: 118).

Videre i sin fremstilling maler Himmelfarb et skille mellom elitekulturen og massekulturen i den dominerende kulturen, der elitene står for et langt mer liberalt

---

² Leseren bør gjøres oppmerksom på at Gertrude Himmelfarb er kjent som en verdikonservativ debattant, som på ingen måte må oppfattes som nøytral i sin behandling av temaet.

syn på moral og tradisjoner enn det massene gjør. En fjerdedel av befolkningen støtter uinnskrenkede abortrettigheter, mens tallet blant de som arbeider i media er 90 prosent. Mer enn tre fjerdedeler av befolkningen mener at utroskap alltid er moralsk galt – under halvparten av dem som arbeider i media deler dette synet (Himmelfarb 1999: 119). Eliten er en liten del av befolkningen, men de har ifølge Himmelfarb en enorm påvirkningskraft i disse spørsmålene.

Nesten alle amerikanere oppgir at de ser på familieverdier som en bærebjelke i samfunnet. Det er imidlertid uklart hva som menes med familieverdier. I kjølvannet av motkulturene har det grodd frem en stadig større aksept for alternative familieformer. I den tradisjonelle kjernefamilien defineres båndene mellom medlemmene av ekteskap, blod og adopsjon. Den postmoderne familien kan derimot like gjerne være en gruppe individer som bor sammen og elsker hverandre, uavhengig av de tradisjonelle faktorene.

Det eksisterer imidlertid en annen kultur som føler seg ukomfortabel med den dominerende kulturen. Dette er den delen av befolkningen som ikke godtar det utvidede familiebegrepet, men som tror på den tradisjonelle kjernefamilien. Dette er den delen av befolkningen som mener at utenomekteskapelig sex alltid er galt. Hvis den dominerende kulturen er restene av motkulturene på 60-tallet, så er representerer denne kulturen den nye motkulturen av i dag (Himmelfarb, 1999: 124). Med i denne gruppen regnes ikke kun de sterkt religiøse, men også mer moderate mennesker som bekymrer seg for den moralske dekadansen de mener å være vitne til.

Som i den dominerende kulturen eksisterer det også innenfor den opponerende kulturen et vidt spekter av forskjellige trosretninger og religioner. Den sistnevnte delen av befolkningen betrakter ikke seksualmoral som et personlig anliggende, ei heller betrakter den religion som en privatsak som ikke bør frem i den offentlige sfæren. Den deler ikke toleransen til den dominerende kulturen.

2.2 Culture War? – The Myth of a Polarized America

I sitt bidrag til debatten prøver Morris P. Fiorina å avlive det han hevder er en medieskapt myte om et polarisert Amerika. Myten vokste frem ved hjelp av medias hang til konflikt. Uenighet, splittelse, polarisering, kamp og krig selger flere aviser enn enighet, forsoning, moderasjon og fred. Et splittet Amerika passer dermed bedre inn i medias nyhetskriterier. Media forteller at velgerne er dypt splittet i synet på moralske spørsmål. De jevne valgresultatene har fått media, som for eksempel *The Economist* til å konkludere med at USA er en "50-50 nation" (2002: 9-15 november). De jevne valgene er visstnok et uttrykk for at nasjonen er splittet i to blokker med dypt partitro velgere. *USA Today* konkluderte i 2002 med at: "When George W. Bush took office, half the country cheered, and the other half seethed" (*USA Today* 18.02.02). Media maler et bilde av et Amerika som ikke lenger deles inn etter de økonomiske skillelinjene, men av nye skillelinjer basert på seksualitet, moral og religion. Fiorinas bok tar utgangspunkt i det motsatte synet, og hevder at dette er en feiltolkning (Fiorina 2005: 7). Det eksisterer ingen kulturkonflikt, i hvert fall ingen kulturkonflikt der de store massene deltar, hevder Fiorina.

Det siste tiårets jevne valgresultater, der ingen av partiene har greid å få et absolutt flertall av det totale antallet stemmer³, har ifølge enkelte vært uttrykk for et splittet og stadig mer polarisert elektorat. *The Economist* skriver at dette reflekterer dype demografiske skillelinjer: "the 50-50 nation appears to be made up of two big, separate voting blocks with only a small number of swing voters in the middle" (2002 9-15 november). Fiorina hevder at det slett ikke behøver å være slik. Jevne valg kan riktignok være uttrykk for et sterkt polarisert elektorat, der det store flertall av velgere befinner seg ved polpunktene av den politiske høyre-venstre-aksen, men situasjonen kan også være en annen. Man kan også tenke seg at flertallet av velgerne befinner seg i sentrum der de også kun kan velge mellom to alternativer. Hvis velgere sitter på gjerdet, kan det være uttrykk for at disse enten liker begge kandidatene, misliker begge kandidatene, eller simpelthen ikke bryr seg. Poenget er at en slik situasjon også

---

³ Med unntak av valget til Representantenes hus i 2002 og presidentvalget i 2004.

kan være beskrivende for det samlede velgerkorpset. De kan befinne seg i sentrum uten sterke følelser for noen av kandidatene. Jevne valg er altså ikke nødvendigvis uttrykk for et polarisert elektorat (Fiorina 2005:12-15).

Fiorina tar for seg en rekke holdningsspørsmål om alt fra religiøs overbevisning og moral til økonomiske spørsmål som helsepolitikk og handel. Han sammenligner så resultatene i de delstatene hvor flertallet stemmer på republikanerne, med de delstatene hvor flertallet stemmer på demokratene. Resultatet av analysen er at selv om individer i de republikanske statene har en større tilbøyelighet til å stemme på republikanerne, så er ikke forskjellen på 10 prosentpoeng overveldende. Når det gjelder holdningsspørsmålene er de fleste forskjellene marginale, og som regel innenfor feilmarginen (Fiorina 2005: 15-26).

I tillegg sammenligner Fiorina republikanske og demokratiske delstater når det gjelder velgernes selv plassering på konservativ-liberal-aksen. Resultatene viser også her at forskjellen mellom delstatene er marginale (Fiorina, 2005: 27-30).

Ved å analysere tidsseriedata fra 1972 til 2002 for å undersøke om befolkningen har blitt mer polarisert, finner Fiorina ingen tegn til dette, snarere tvert i mot. Det samme gjelder om man kontrollerer for alder, utdanning, etnisitet, religion og kjønn. For kjønn og ideologi finner Fiorina ingen endring. Kun for variabelen partiidentifikasjon finner man en viss polarisering i holdningene. Folk som klassifiserer seg selv som republikanere eller demokrater er lengre fra hverandre i dag enn tidligere.

Videre undersøker Fiorina om elektoratet har blitt mer polarisert på individnivå. Dersom velgerne har blitt mer polariserte over tid, betyr det at man vil se en økning i antallet individer som man kan predikere vil stemme på den ene kandidaten med en veldig høy sannsynlighet og den andre kandidaten med en veldig lav sannsynlighet. Resultatet av analysen viser at det er marginale forskjeller i utviklingen over tid (Fiorina 2005: 47). Fra 1972 til 1976 ble elektoratet mindre polarisert. Polarisingen økte litt ved valget i 1984 og var deretter rimelig stabil inntil den gikk ned igjen ved valget i 2000.

Videre i sin analyse ser Fiorina nærmere på to stridstema som kan sies å representere kjernen i hva kulturkrigen sies å omhandle – abort og homoseksualitet. For abortspørsmålet viser analysen at det store flertall av den amerikanske befolkningen har relativt moderate holdninger. Ser man på forskjeller i holdningene mellom stater, religiøs konfesjon, politisk preferanse og kjønn så er forskjellene også her marginale (Fiorina 2005:54-62). Befolkningens holdninger i forhold til abort har dessuten vært bemerkelsesverdig stabile siden *Roe v. Wade*, høyesterettsavgjørelsen som i 1973 gav kvinner retten til selvbestemt abort. Den dag i dag sier 65 prosent at de er imot en omstøtelse av *Roe v. Wade* (Fiorina 2005: 65). Når det gjelder holdningene til homoseksualitet ser man en stadig minkende fiendtlighet overfor homoseksuelle. For spørsmålet om hvorvidt homofile partnerskap skal tillates, så er forskjellen mellom individer som identifiserer seg som republikanere og demokrater relativt liten. Forskjellen har riktignok økt i perioden 1982 – 2003, men selv et knapt flertall av republikanere støtter i dag at homofile partnerskap skal tillates. Blant demokrater og uavhengige støtter i overkant av 60 prosent homofile partnerskap (Fiorina 2005: 92).

Konklusjonen til Fiorina er at påstanden om en pågående kulturkrig i USA er betydelig overdrevet. Elektoratet er ikke polarisert uansett hvordan man velger å dele det opp. I den grad det er mulig å omtale situasjonen som preget av en kulturkonflikt, er det elitene som er polariserte (Fiorina 2005: 113).

2.3 Religion og politikk i USA

Religion har stor betydning i livet til flertallet av den amerikanske befolkning. I en undersøkelse gjennomført av *The Pew Research Center for the People & the Press* i 2003, svarer 81 prosent av de spurte at bønn er en veldig viktig del av deres liv. Nesten like mange (80 prosent) tror menneskene skal stå til ansvar for sine synder overfor Gud når dommedag kommer. Hele 87 prosent av befolkningen sier de aldri har betvilt Guds eksistens. Tendensen er at de religiøse holdningene over tid blir stadig mer utbredt (The Pew Research Center 2003a: 65).

Det er altså ikke religion i seg selv som er kilden til konflikt. Det synes å være stor enighet om at religion i seg selv er en positiv faktor i det amerikanske samfunnet. Konfliktene dreier seg først og fremst om hvilken rolle religion skal spille i samfunnet. USA har et grunnlovsfestet skille mellom stat og kirke. Dette følger av det første grunnlovstillegget som sier at "Congress shall make no law respecting an establishment of religion...". Det eksisterer altså et forbud mot at staten kan oppfordre eller presse religion på folk. Den neste delsetningen i grunnlovstillegget, "... or prohibiting the free exercise thereof..." er en beskyttelse av befolkningens rett til fritt å kunne utøve sin religion.

Mange av konfliktene rundt religion i amerikansk politikk har bakgrunn i det første tillegget til den amerikanske grunnloven. Problemet er at språket gir rom for mange tolkningsalternativer. De sekulære tolker den første delen av tillegget i tråd med Thomas Jeffersons uttalelse om at det skulle være "a wall of separation between church and state". Mange på den religiøse høyresiden mener denne tolkningen går langt utover det som var den opprinnelige intensjonen. De hevder at formuleringen "an establishment of religion" var ment å hindre et system som det britene hadde, hvor kongen var den nasjonale kirkens overhode, og hvor katolikker var utelukket fra parlamentet og universitetene. Problemet er at det ikke eksisterer noen klare retningslinjer for hvordan grunnlovstillegget skal tolkes, slik at de rettskjennelser som har vært avgitt sannsynligvis har stått og falt på de personlige tolkningene til dommerne som til enhver tid har sittet i høyesterett (Fiorina m.fl. 2004: 442).

Antallet høyesterettsavgjørelser som har omhandlet det første grunnlovstillegget økte drastisk etter andre verdenskrig. Blant de mest sentrale avgjørelsene kan spesielt to saker nevnes. I saken *Engel v. Vitale* fra 1962 var spørsmålet om delstaten New York kunne pålegge skolene at en fast bønn, skrevet av myndighetene selv, skulle fremføres i klassene. Høyesterett kom til at en slik praksis brøt med grunnlovstilleggets første del. Retten la vekt på at hvis grunnlovstillegget overhodet hadde noen mening, så var det i hvert fall sikkert at det å skrive bønner som skulle fremføres i skolen var en oppgave myndighetene ikke kunne gjøre uten at det kom i strid med grunnlovstillegget (Gaustad og Schmidt 2004: 356). Videre

poengterte retten at avgjørelsen ikke var basert på noen fiendtlig holdning overfor religion, men at hensikten var å hindre myndighetenes kontroll over religion og bønn. Avgjørelsen fikk en mild sagt blandet mottagelse. Den ble beskyldt for å være antireligiøs, blasfemisk, ateistisk, og til og med inspirert av kommunisme (Gaustad og Schmidt 2004: 358). Den andre nevneverdige saken var *Albington v. Schempp* som høyesterett behandlet i 1963. I denne saken gikk høyesterett videre og fastslo at rituell lesing i Bibelen og fremføring av Fader Vår i de offentlige skolene også stred mot grunnlovstillegget. I dommen presiserte retten et skille mellom det å praktisere religion og det å lære om religion. Rituell lesing av Bibelen og fremføring av Fader Vår ble av retten definert som det å praktisere religion.

Når det gjelder spørsmålene rundt skillet mellom stat og kirke, så synes befolkningen i den senere tiden å være mer åpen for en oppmykning av skillet. 75 prosent sier de ønsker at myndighetene skal kunne yte økonomisk støtte til trosbaserte organisasjoner (*The Pew Research Center 10. april 2001*). 67 prosent mener at de liberale kreftene har gått for langt i sin kamp for å bevare skillet mellom stat og kirke (*The Pew Research Center 2005c: 5*). 74 prosent sier at det bør være lov å ha kopier av de ti bud i offentlige bygninger (*The Pew Research Center 2005a: 37*).

2.4 Syn på familieverdier, abort, homoseksualitet og seksualmoral

For å sette analysen av partiprogrammene i et bredere perspektiv er det hensiktsmessig å foreta en oppsummering av den amerikanske befolkningens holdninger til de forskjellige stridstemaene som kommer inn under kulturkonflikten.

I en undersøkelse gjennomført av *The Pew Research Center* i juli 2005, svarer 65 prosent av de spurte at de ikke ønsker å overprøve *Roe v. Wade*. Selv om et klart flertall av de spurte ønsker å opprettholde rettstilstanden, så kan dette bildet nyanseres litt. Når befolkningen blir spurt om hvor tilgjengelig abort bør være, svarer kun 35 prosent at det bør være generelt tilgjengelig; 23 prosent svarer at tilgangen bør begrenses; 31 prosent svarer at abort bør være ulovlig unntatt for å redde morens liv eller ved graviditet som følge av voldtekt eller incest; mens 9 prosent svarer at abort

aldri bør tillates (*The Pew Research Center* 2005b: 1). Videre viser undersøkelsen at 51 prosent av de spurte støtter aktiv dødshjelp, mens 57 prosent støtter forskning på stamceller (*The Pew Research Center* 2005b: 2).

Angående spørsmålet om familieverdier så svarer 53 prosent at større aksept for skilsmisse har vært en negativ utvikling i samfunnet (*The Pew Research Center* 3. juli 1999). En andel på 56 prosent av befolkningen mener at det å legalisere homofile ekteskap vil underminere den tradisjonelle familien (*The Pew Research Center* 2003b: 14).

På spørsmålet om seksualundervisning i skolen svarer 78 prosent av de spurte at de støtter prevensjonsveiledning i skolen. Samtidig svarer 76 prosent at de ønsker at skolene skal oppfordre til seksuell avholdenhet utenfor ekteskapet som en del av seksualundervisningen. Flertallets syn er med andre ord at det ene ikke utelukker det andre. Hvis man ser på oppslutningen om prevensjonsveiledning, så er det en viss variasjon hvis man ser på oppslutningen mellom religiøse grupper. Motstanden mot prevensjonsveiledning er størst blant de evangeliske protestantene, hvor 30 prosent av de spurte er mot at elevene skal få prevensjonsveiledning. Motstanden mot at skolene skal oppfordre til seksuell avholdenhet utenfor ekteskapet er størst blant de sekulære, hvor 34 prosent ikke vil at skolene skal ha dette som en del av undervisningen. Likevel er ikke variasjonen større enn at et klart flertall i alle religiøse grupper støtter prevensjonsveiledning (*The Pew Research Center* 2005b: 8). Når det gjelder homofiles rettigheter, så støtter 53 prosent av befolkningen såkalte "civil unions", mens 36 prosent støtter homofile ekteskap (*The Pew Research Center* 2005b: 2).

I det påfølgende kapittelet vil det gjøres rede for salience-teorien og nærhets- og retningsmodellen, og hvordan disse skal kaste lys over problemstillingen.

3. Teoretisk rammeverk

Som en følge av en svekkelse av båndene mellom velgernes sosiale bakgrunn og deres politiske preferanser, har det blitt nødvendig å lete etter andre årsaker til velgernes stemmegivning enn de tradisjonelle strukturelle forklaringene (Dalton m.fl. 1984: 468-469; Franklin m.fl. 1992: 385-386; Aardal & Berglund 2004: 302). Èn årsak er at folk har blitt mer saksorienterte, og bestemmer seg for parti på bakgrunn av de politiske enkeltsakene (Aardal m.fl. 2004: 23). For å forklare republikanernes og demokratenes stemmemaksimerende strategier i de enkeltsakene som utgjør kulturkonflikten, er tre teorier sentrale. Den ene er teorien om "issue salience". Den handler om hvordan partiene for å vinne velgere vektlegger saker hvor de har høy troverdighet. De to andre teoriene er nærhetsmodellen og retningsmodellen, som dreier seg om hvordan velgerne vurderer partier og kandidater når de tar stilling til hvem de skal stemme på.

Først i dette kapittelet er det en gjennomgang av skillet mellom valens- og posisjonssaker. Deretter følger en gjennomgang av salience-teorien og en presentasjon av nærhets- og retningsmodellene. Til sist i kapittelet tas begrepet symbolpolitikk opp

3.1 Valens- og posisjonssaker

En viktig faktor både i salience-teorien, nærhetsmodellen og retningsmodellen er skillet mellom posisjonssaker og valenssaker. Posisjonssaker er saker hvor partiene konkurrerer om velgerne ved å ta forskjellige standpunkt. Et eksempel på dette er abortsaken, hvor partiene litt forenklet sett enten er for eller mot abort. Valenssaker derimot, er saker hvor kun ett standpunkt er tenkelig, fordi målet kan betraktes som et absolutt gode (Budge 2001: 85). Et eksempel på en valenssak kan være "familieverdier". Intet politisk parti vil argumentere mot at familieverdier er noe positivt ettersom dette er noe de aller fleste er enige om. Det som varierer er hva "familieverdier" innebærer. Stokes (1966) argumenterer for at de viktigste sakene i politikken er valenssaker. Som et eksempel trekker han frem republikanernes slagord

for valgkampen i 1952: "Korea, Corruption and Communism". Hvordan er det mulig å plassere forskjellige holdninger til disse tre temaene på en skala, når man med rimelighet kan fastslå at dette er forhold alle var imot?

I forhold til de variabler som skal undersøkes i denne oppgaven, så er spørsmålene om abort og homofiles rettigheter typiske posisjonssaker. Religion, familieverdier og seksualmoral er derimot i utgangspunktet valenssaker. De fleste er enige om at dette er positive verdier i samfunnet. Det er imidlertid verdimeslige og ideologiske forskjeller mellom de rådende syn på sakene som gjør det mulig å markere uenighet om mål i partiprogrammene. Slik kan man også her argumentere for at dette er posisjonssaker. I den kvalitative analysen dreier religionsvariabelen seg om forholdet mellom stat og kirke. Litt forenklet kan man si at man enten er for eller mot en sekulær stat. På samme måte blir det med familieverdier og seksualmoral. Enten mener man at den tradisjonelle kjernefamilien er den riktige familieform, eller så aksepterer man et utvidet familiebegrep. Enten støtter man en konservativ seksualmoral, eller så støtter man en liberal seksualmoral.

3.2 Issue salience og sakseierskap

Hvis en ser for seg partikonkurransen, skulle det være naturlig å anta at partiene konkurrerer ved å ta motstridende standpunkter til de samme temaene. For eksempel kan man tenke seg at hvis det ene partiet uttrykker støtte til økt satsing på samferdsel, så vil det andre partiet uttrykke motstand økt satsing på samferdsel. Det er imidlertid ikke slik partikonkurransen foregår ifølge salience-teorien. Partikonkurransen skjer først og fremst ved at partiene velger å fokusere på de saker de mener er viktige og setter partiet i et godt lys. Partiene fremmer seg selv gjennom fokus på sine kjernesaker. De kommenterer sjelden de andre partienes politikk, og skiller seg fra hverandre først og fremst gjennom sine kjernesaker (Budge 2001: 82).

Teorien om partienes vektlegging av enkeltsaker ble lansert på bakgrunn av en analyse av partiprogrammer gjennomført av David Robertson (1976). Analysen viste at partiene ikke utfordret hverandre ved å ta forskjellige standpunkt i alle saker. I det hele tatt ble de andre partiene sjelden nevnt i partiprogrammene og det ble

argumentert lite. I stedet tok partiprogrammene utgangspunkt i at det kun fantes én posisjon i forhold til hver enkelt sak, og brukte heller plass på å omtale saker hvor partiets troverdighet var regnet som god. Dette funnet er bekreftet av senere analyser av samme slag (Budge 2001: 79).

Salienceteoriens hovedpoenger kan oppsummeres i følgende fem punkter:

1. Partistrategene tar utgangspunkt i at velgerne har overveiende like holdninger til enkeltsaker. Som en følge av dette har de fleste partiprogrammene det samme syn på de fleste enkeltsaker, kun med små variasjoner.
2. Partistrategene tar utgangspunkt i at velgerne mener at et av partiene er best egnet til å gjennomføre politikken på et enkelt bestemt politikkområde.
3. Som en følge av punkt 2 har de forskjellige partiene sine egne politikkområder som de "eier"
4. Derfor vektlegger partiene "sine" saker i partiprogrammene, som et forsøk på å øke vektleggingen av disse sakene. Tilsvarende blir de saker andre partier "eier" lite vektlagt, hvis de i det hele tatt nevnes.
5. Politiske forskjeller mellom partier består følgelig av forskjellig vektlegging av forskjellige politikkområder (Budge 2001: 82).

Salienceteorien kan bidra til å forklare hvorfor partiene velger å fokusere på akkurat de enkeltsakene de velger å fokusere på. For eksempel vil det være naturlig å tolke fravær av argumentasjon rundt enkeltsaker dit hen at partiet ikke tror det har noe å vinne på å fokusere på disse sakene. På den andre siden vil vektlegging av saker tale for at partiet mener dette er en sak de kan vinne velgere på

Salienceteorien tar utgangspunkt i oppfatningen om at de viktigste politiske sakene er valenssaker. De neste teoriene som skal presenteres har en annen vinkling, og baserer seg på at partiene konkurrerer ved å posisjonere seg i forhold til de politiske stridstemaene.

3.3 Nærhetsmodellen

Nærhetsmodellen baserer seg på at en velger foretrekker det parti som har det politiske syn som ligger nærmest velgerens politiske syn. Kjerneelementene i nærhetsmodellen er følgende:

1. Hver velger kan plasseres på et punkt i et tenkt politisk rom, slik at punktet representerer velgerens politiske plassering.
2. Politiske partier eller kandidater kan også plasseres i et slikt politisk rom.
3. Velgeren vil velge den kandidat eller det parti som er nærmest seg selv i det tenkte politiske rommet (Rabinowitz & MacDonald 1989: 93).

En konsekvens av nærhetsmodellen er at partiene bør legge sin plattform så tett opp mot medianvelgeren som overhodet mulig i så mange saker som mulig, ettersom partiet da vil favne om flest mulig velgere. Medianvelgeren er den velgeren hvis ideelle plassering deler elektoratets fordeling av idealposisjoner i to, slik at det er like mange velgere på den ene siden av medianvelgerens posisjon som på den andre siden (Bianco 2001: 97-98).

I følge Rabinowitz (1978) har nærhetsmodellen den svakhet at den forutsetter at velgerne er i stand til å vurdere hvordan standpunkt til ulike saker plasserer seg i et tenkt politisk rom. Rabinowitz hevder at velgerne mangler den kognitive kapasitet som kreves for å gjøre dette. Dette betyr at modellen ikke er egnet til å forklare sammenhengen mellom individenes politiske preferanser og deres vurdering av kandidatene. Dette fordi de fleste velgerne ikke har den informasjon som kreves for å kunne plassere kandidatene eller seg selv med den grad av presisjon som kreves. Empiriske analyser av velgeratferd, viser at de fleste har relativt lite kunnskaper om politikkenes alternativer. Når en ser på de funn som er gjort de siste tre tiårene (før 1989), er det ifølge Rabinowitz og MacDonald usannsynlig at de politiske preferansene for folk flest har noe sterkere fundament enn diffuse vurderinger av retning (1989: 94-95).

3.4 Retningsmodellen

Som et alternativ til nærhetsmodellen lanserte Rabinowitz og MacDonald (1989) retningsmodellen. Tanken bak retningsmodellen er at velgerne har relativt diffuse ideer om partienes politiske plassering, og orienterer seg snarere ut fra retning på holdningene enn den eksakte plassering partiene har i et politisk rom. Dette betyr at velgernes vurdering av en bestemt sak ofte begrenser seg til å ta stilling for eller mot. I en slik situasjon kan det lønne seg for et parti å være intens i sin argumentasjon og gjerne ta litt ”ekstreme” standpunkt slik at det skiller seg ut og blir lagt merke til av velgerne. Partier som tar moderate standpunkt vil ikke bli lagt merke til. Partiene må imidlertid også overbevise velgerne om at de er ansvarlige. Dette betyr at det finnes en grense for hvor ekstreme standpunkt partiene kan fremme før de blir straffet. Alle velgere har en ”region of acceptability”, og et parti som beveger seg utenfor grensen for hva som er akseptabelt vil bli straffet for det. Den strategiske utfordringen består i å være så ekstrem og intens som mulig uten å krysse ”region of acceptability”.

Både retningsmodellen og nærhetsmodellen baserer seg på at de forskjellige politiske sakene er posisjonsspørsmål, noe som betyr at det er nødvendig å kunne plassere velgerne og partiene langs forskjellige akser alt etter hvilken holdning de har til de forskjellige sakene. Det ”nøytrale punktet” i et slikt politisk rom representerer følgelig et nøytralt standpunkt til den saken aksene representerer. I en situasjon hvor elektoratet er symmetrisk fordelt rundt det nøytrale punktet i det politiske rommet (dvs. at medianvelgeren plasserer seg nøyaktig i det nøytrale punktet) vil hvilken som helst plassering innenfor ”region of acceptability” være konkurransedyktig med en hvilken som helst annen posisjon innenfor ”region of acceptability”. Kort sagt er alle plasseringer innenfor ”region of acceptability” konkurransedyktige (Rabinowitz & MacDonald 1989: 109). Dette vil være tilfelle uansett hvor kandidatene plasserer seg på sin side av det nøytrale punktet, så lenge de ikke krysser ”region of acceptability”. Dersom begge kandidatene befinner seg på samme side av det nøytrale punktet, så vil den kandidaten som er mest intens (dvs. plasserer seg lengst fra det nøytrale punktet, men innenfor ”region of acceptability”) motta støtte fra den delen av elektoratet som er på samme side av det nøytrale punktet, mens den kandidaten som er mindre intens

og plasserer seg nærmere det nøytrale punktet vil vinne de velgere som befinner seg på den andre siden av det nøytrale punktet (Rabinowitz & MacDonald 1989: 109). I tradisjonell romlig teori og nærhetsmodellen legges det derimot til grunn at sentrum er den vinnende posisjonen om velgerne er jevnt fordelt rundt et nøytralt punkt og de politiske enkeltsakene betyr mye. Det interessante med retnings teorien er at det teoretiske resultatet åpner for at andre strategier kan gi vel så god avkastning i form av stemmer.

Hvis elektoratet har en klart foretrukket retning, dvs. at det er flere velgere på den ene siden av det nøytrale punktet enn på den andre siden, så eksisterer det imidlertid en dominerende posisjon. Den dominerende posisjonen i en slik situasjon er å legge seg så langt ut som mulig i elektoratets foretrukne retning uten at man krysser grensen for det akseptable. Dette er i grunnen rimelig logisk. Hvis flere velgere befinner seg på en av sidene av et nøytralt punkt enn på den andre siden av dette punktet, så vil den kandidaten som vinner støtte fra velgerne på den dominerende siden vinne valget. Dette har støtte også i den tradisjonelle romlige teorien som sier at dersom elektoratet har klare politiske preferanser, så vil en kandidat som tilfredsstill disse preferansene bli belønnet av velgerne. Konsekvensen av disse teoriene er at sentrumsposisjonen sjelden er den optimale posisjon (Rabinowitz & MacDonald 1989: 110).

Nærhetsmodellen og retningsmodellen kan bidra til å forklare en eventuell polarisering mellom demokratene og republikanerne rundt de variabler som kjennetegner kulturkonflikten. Kunnskap og teorier om velgernes atferd og valg legger føringer for hvordan partistrategene opptrer i kampen om å kapre til seg flest mulig velgere. Konklusjonen til Fiorina (2005) var nettopp at den amerikanske befolkningen hadde relativt moderate holdninger til de variabler som kjennetegner kulturkonflikten. Det interessante i denne sammenheng blir å tolke en eventuell polarisering ut fra de implikasjoner som springer ut av nærhets- og retningsmodellen.

3.5 Symbolpolitikk

I forhold til retningsmodellen er den beste strategi å markere seg ved å innta mer intense eller ekstreme holdninger. I denne sammenhengen er symbolpolitikk av interesse. Innenfor politikk defineres symboler som: *Gjenstandar, handlingar, relasjonar eller språklege formasjonar som står tvetydig for eit mangfald av meining, som kallar fram kjensler og driv folk til handling* (Rasch 1993: 11). Symbolpolitikk kan av og til forstås som pseudopolitikk, altså politikk som kommer i stedet for eller til fortrenghet for realiteter. Dette er politikk uten et skikkelig rasjonelt feste. Dette betyr at handlinger ikke har de begrunnelser som foregis. Dette er politikk som i hovedsak føres som en del av partitaktikken (Rasch 1993: 11).

I artikkelen "Politiske gjerninger som kommunikasjon" (1993) legger Ottar Brox vekt på handlingers betydning for symbolpolitikken. Brox tar utgangspunkt i Erving Goffmans teorier i *The Presentation of Self in Everyday Life* (1959). Kort sagt er essensen i Goffmans teorier at menneskene i sin interaksjon med andre bruker symboler for å fortelle noe om hvem man er, og hvordan man ønsker å bli oppfattet. Det samme perspektivet kan ifølge Brox benyttes til å analysere politikk. Et forslag om å endre skatteloven har selvsagt grunnlag i et ønske om å endre skattereglene. Samtidig er det slik at den som fremmer forslaget ønsker å fortelle publikum noe om partiet bak forslaget (Brox 1993: 23).

Selv om teorien om symbolpolitikk ikke er direkte av interesse for problemstillingen om en polarisering, så er den interessant fordi mange av de konflikter kulturkonflikten rommer på mange måter kan sies å være gode eksempler på symbolpolitikk. Et eksempel på dette er fokuset på tradisjonelle familieverdier, religion og seksualmoral. Det er strengt tatt lite partiene rent konkret kan gjøre for å endre tingenes tilstand når det gjelder disse samfunnsforholdene. Partiene kan si at de støtter familieverdier, religion og seksualmoral, men de kan ikke påtvinge folket det de mener er den riktige moral. Abortsaken har også mange trekk som minner om symbolpolitikk. Selv om partiene i teorien har mulighet til utgjøre en forskjell, så er det vanskelig for dem å endre rettstilstanden. En omstøtelse av *Roe v. Wade* krever enten en grunnlovsendring eller en ny høyesterettsdom. USA er altfor splittet til at det

er særlig sannsynlig at de vil klare å få vedtatt en grunnlovsendring som endrer eller opprettholder de rettighetene *Roe v. Wade* sikrer. Alt politikere strengt tatt kan gjøre er å utnevne høyesterettsdommere som de antar vil stemme i tråd med sitt syn, krysse fingrene og håpe på det beste.

Når det nå er redegjort for det teoretiske rammeverket, vil det i det påfølgende være en gjennomgang av den metoden som skal benyttes for å besvare problemstillingen.

4. Metode, operasjonalisering og hypoteser

For å belyse oppgavens problemstilling er det blitt gjennomført en kvantitativ og kvalitativ innholdsanalyse av republikanske og demokratiske partiprogrammer i perioden 1964 – 2004. Den kvantitative analysen vil basere seg på et manifesto-datasett kodet av *Social Science Research Centre Berlin*. I tillegg til en analyse av manifesto-dataene er det også gjennomført en ordtelling. Den kvalitative analysen baserer seg på selve teksten i partiprogrammene. Partiprogrammene er lastet ned fra hjemmesiden til *The American Presidency Project*.⁴

I dette kapittelet gjøres det rede for innholdsanalyse som metode. Deretter presenteres Manifesto-datasettet, og det gjøres rede for hvordan ordtellingen og den kvalitative innholdsanalysen skal gjennomføres. Videre er reliabilitet- og validitetsspørsmålet for både den kvalitative og den kvantitative analysen drøftet. Til sist kommer en gjennomgang av hvordan de forskjellige variablene operasjonaliseres, og det utledes hypoteser som skal testes.

4.1 Innholdsanalyse

Felles for alle innholdsanalysemetodene er at de tar utgangspunkt i kommunikasjonsinnhold som finnes i aviser, taler, dokumenter, partiprogrammer, intervjuer, bøker eller andre kilder. Innholdsanalyse er et relativt vidt begrep, der hovedskillet går mellom kvantitativ og kvalitativ innholdsanalyse. Den kvantitative delen av innholdsanalysen består av telling av frekvenser av ord eller utsagn for å undersøke hvor stor forekomsten av ulike argumenter eller holdninger er i ulike kilder. Den kvalitative innholdsanalysen søker å finne den underliggende meningen i en tekst (Hellevik 1999: 176).

---

⁴ <http://www.presidency.ucsb.edu/index.php>

Innholdsanalyse kan defineres på en rekke måter. Bernard Berelson definerer innholdsanalyse som: “a research technique for the objective, systematic and quantitative description of the manifest content of communication” (1952: 18). Denne definisjonen anses av Klaus Krippendorff (1980) for å være for smal, fordi den utelater muligheten for å finne en teksts latente innhold. Definisjonen åpner ikke for at det er mulig å bruke kvalitative teknikker for å finne et underliggende meningsinnhold i teksten. Krippendorffs egen definisjon er “Content analysis is a research technique for making replicable and valid inferences from data to their context” (Krippendorff 1980: 21). Denne definisjonen legger vekt på kontekstens betydning for å tolke en teksts meningsinnhold, og åpner for muligheten for å finne latent innhold i en tekst. Nok en definisjon er Robert Webers: ”*Content analysis is a research method that uses a set of procedures to make valid inferences from text*”. På grunnlag av dette kan man trekke slutninger om sender og mottaker av tekst, og selve teksten i seg selv (Weber 1990: 9).

Uansett nyansene eller vinklingene i de ulike definisjonene, består essensen i innholdsanalyse i å klassifisere ord og utsagn i færre innholdskategorier. Ord, fraser eller andre enheter i samme kategori blir ansett å ha samme meningsinnhold. Avhengig av formålet med analysen kan innholdskategoriene basere seg på den presise meningen av ordene, eller de kan kategoriseres etter om hvorvidt de passer inn under forskjellige tema. For å trekke valide slutninger fra teksten er det viktig at klassifiseringen er konsekvent. Klassifiseringen må dessuten generere valide variabler. Dette betyr at kategoriene representerer det forskeren mener de representerer (Weber 1990: 12).

Innholdsanalyse er en teknikk som kan brukes for å analysere tekster av forskjellig slag, for å avdekke indirekte meningsinnhold og skjulte holdninger. Man kan ved bruk av kvalitativ innholdsanalyse avdekke holdninger og meninger som ikke er direkte observerbare i politiske aktørers språkbruk og retorikk. Målet med innholdsanalyse er å forstå og forklare et tema gjennom en analyse av aktørenes egne perspektiver.

Hvis kvalitativ innholdsanalyse suppleres med kvantitative teknikker gjør man det mulig å håndtere store mengder data. Man kan benytte seg av dataprogrammer som koder ord og uttrykk i bestemte kategorier som er relevante for problemstillingen (Weber 1990: 15). Dette kan være til hjelp når man skal avgrense datamaterialet for den kvalitative analysen. I arbeidet med datainnsamlingen til denne oppgaven er det benyttet to dataprogrammer. Det ene er programmet "Monoconc", som er benyttet i forbindelse med ordtellingen. Det andre programmet er N6, som er et tekstanalyseprogram som gjør det lettere å gjennomføre den manuelle kodingen av partiprogrammene ved at det systematiserer utsagn i forskjellige kategorier på et oversiktlig vis.

I innholdsanalyse skiller man mellom tre typer enheter (Krippendorff 1980: 57). *Analyseenheten* er kilden som skal analyseres. I denne oppgaven er dette de republikanske og demokratiske partiprogrammene i perioden 1964 – 2004. *Tekstenheten*, eller kodingsenheten (Hellevik 1999: 174) er den delen av analyseenheten som skal analyseres og tilordnes verdier. Av partiprogrammenes omtrent 1200 sider er det kun en liten del som er aktuell for analyse. Tekstenheten kan være hele dokumentet, deler av dokumentet, setninger eller enkeltord. For den kvalitative analysen er dette de setningene i partiprogrammene som har relevans for en analyse av kulturkonflikten. For ordtellingen er det de enkelte ordene som er tekstenhet. *Kontekstenheten* er den delen av analyseenheten tekstenheten befinner seg i. Kontekstenheten legger begrensninger på den kontekstuelle informasjon som kan brukes i beskrivelsen av en tekstenhet (Krippendorff 1980: 57). Kontekstenheten brukes til å karakterisere de kodingsenhetene som er en del av den (Hellevik 1999: 175). At koder benytter seg av riktig kontekst er av avgjørende betydning for at teksten blir kodet korrekt. Dette betyr at det må tas med i vurderingen av kildene hvilket formål partiprogrammene er skrevet for å fylle, både med hensyn til sender og mottaker av partiprogrammenes budskap. Dette vil ha betydning for hvor langt man kan tolke eventuelle resultater av analysen.

Målet med en innholdsanalyse er oftest å undersøke hvor fremtredende plass kodingsenheter med gitte kjennetegn har innenfor kontekstenheten. Dette kan

undersøkes på ulike måter. Èn løsning er å benytte seg av et omfangsmål som undersøker hvor stor del av kontekstenheten kodingsenheten utgjør. En annen måte er å undersøke hvor ofte et argument gjentas innenfor samme dokument. Dette vil gi et hyppighetsmål. En siste mulighet er å benytte seg av et forekomstsmål. Her måler man kun om en gitt type argumenter eksisterer eller ikke eksisterer i kontekstenheten (Hellevik 1999: 175). I denne oppgaven baserer Manifesto-dataene og ordtellingen seg på et omfangsmål, mens den kvalitative analysen baserer seg på et forekomstsmål. Det vurderes som uhensiktsmessig å benytte seg av et omfangsmål eller et hyppighetsmål i forbindelse med den kvalitative analysen ettersom det er det reelle innholdet i politikken som skal undersøkes – ikke partienes vektlegging av enkeltsakene.

4.2 Manifesto-data

I 1979 dannet "European Consortium for Political Research" forskningsgruppen "Manifesto Research Group" (MRG)⁵. Gruppen bestod av forskere med interesse for en innholdsanalytisk tilnærming til partiers politiske plassering. Det sentrale spørsmålet de tok sikte på å besvare var hvordan man vitenskapelig kunne analysere partiers posisjon i det politiske landskapet. I perioden 1979 til 1989 ble det samlet inn og kodet så mange partiprogrammer som mulig fra etterkrigstiden i de 20 landene som var med på analysen. Målsetningen med arbeidet var å utvikle en modell som kunne vise hvordan politiske partiers preferanser endret seg over tid (Volkens 2001: 95), og hvordan partiene konkurrerte ved å vektlegge "sine" saker fremfor å konkurrere om de samme sakene.

For å samle, systematisere og gjøre store mengder med tekst sammenlignbare måtte MRG velge en kodingsenhet og utvikle et klassifiseringsskjema. Gruppen utviklet et klassifiseringsskjema bestående av 54 forskjellige kategorier som igjen ble delt inn i sju forskjellige grupper (Volkens 2001: 96). Etter hvert som flere land har

---

⁵ I 1989 tok "Social Science Research Center Berlin" over arbeidet og oppgavene til MRG.

blitt analysert har det vært nødvendig å utvide antall kategorier til 56. Som kodingsenhet valgte MRG å benytte såkalte kvasi-setninger. En kvasi-setning defineres av Volkens som: "...an argument which is the verbal expression of one political idea or issue" (2001: 96). En enkelt setning er i utgangspunktet kodingsenheten, men ettersom en setning kan inneholde flere argumenter, deles setningene inn i flere kvasi-setninger hvor de forskjellige argumentene innenfor hver setning blir kodet inn under hver sin kategori. Hver enkelt av setningene og kvasi-setningene blir kodet inn i én – og bare én – av kodingskategoriene. Hver av kategoriene får tildelt en verdi som er kategoriens totale andel av setningene og kvasi-setningene i partiprogrammet. Andelen varierer fra null prosent hvor ingenting er nevnt, til 100 prosent hvor hele programmet faller inn under én gitt kategori.

Denne oppgavens formål er å undersøke om en innholdsanalyse av partiprogrammene gir uttrykk for en polarisering mellom republikanerne og demokratene med tanke på de variabler som kjennetegner kulturkonflikten. Manifesto-data er inndelt i relativt grove kategorier. De eneste variablene i manifesto-datasettet som er av direkte interesse for problemstillingen er variabelen *traditional morality: positive* og variabelen *traditional morality: negative*. Kun to variabler er naturlig nok noe knapt å basere hele oppgaven på, og det blir derfor nødvendig å supplere den kvantitative analysen med en kvalitativ analyse av partiprogrammene.

4.3 Den kvalitative analysen

Kulturkonflikten og de underliggende variablene som skal undersøkes i denne oppgaven kan sies å ha et ideologisk fundament bak seg. Det kan være å trekke det langt å si at de syn som kommer frem i kulturkonflikten til sammen utgjør en helhetlig ideologi. Det er imidlertid rimelig å forvente at det er en sammenheng mellom variablene, på den måten at holdning til en av variablene påvirker holdning til de andre variablene. Den kvalitative innholdsanalysen vil ta sikte på å analysere setninger som forteller noe om partienes syn på forskjellige spørsmål. Når det gjelder holdninger til homofili, abort og stat – kirke, så vil utsagn for og utsagn mot måles. Når det gjelder de andre variablene om familieverdier og seksualmoral, så måles

utsagnene opp mot en idealtypisk modell. Dette innebærer at man tar utgangspunkt i et konservativt syn på seksualmoral og familieverdier, og måler partienes posisjon ut fra om hvorvidt de støtter, avviser eller forholder seg nøytrale til dette synet.

4.4 Reliabilitet og validitet

Reliabilitet og validitet har med forholdet mellom teoretisk definert variabel, operasjonelt definert variabel og data å gjøre. Datas validitet avgjøres av hvor relevante data er i forhold til problemstillingen som skal undersøkes. Dersom det er godt samsvar mellom bruken av begreper på teori- og empiriplanet, det vil si mellom den teoretisk definerte og den operasjonelt definerte variabelen, kan man si at den definisjonsmessige validiteten er god (Hellevik 1999: 51). Reliabilitet har med forholdet mellom den operasjonelt definerte variabelen og data å gjøre. En klar og presis operasjonalisert variabel er av avgjørende betydning for at datainnsamlingen skal kunne gjennomføres med en høy grad av nøyaktighet (Hellevik 1999: 52). Høy reliabilitet er en forutsetning for høy validitet. Det hjelper lite dersom det er høy grad av samsvar mellom den teoretisk definerte variabelen og den operasjonelt definerte variabelen dersom ikke innsamlingen og behandlingen av data er gjennomført med høy grad av nøyaktighet. Reliabiliteten er på sin side ikke avhengig av høy grad av validitet. Innsamling av data kan være gjennomført på en nøyaktig og presis måte uten at samsvaret mellom den teoretisk definerte variabelen og den operasjonaliserte variabelen er god. Data vil i slike tilfelle belyse andre forhold enn hva som var tiltenkt.

4.4.1 Reliabilitet

Graden av reliabilitet avhenger av at de som har samlet inn data har gjort dette på en nøyaktig og presis måte. Krippendorff legger frem tre typer reliabilitet som er sentrale for innholdsanalyse (1980: 130). Dette dreier seg om stabilitet (intrasubjektivitet), reproduserbarhet (intersubjektivitet) og presisjon i henhold til en etablert norm eller standard. Stabilitet betyr at de samme kildene vil bli kodet på samme vis dersom den samme forskeren koder de samme kildene flere ganger.

Reproduserbarhet dreier seg om at forskjellige forskere vil kode de samme kildene likt. Presisjon dreier seg om at kodingen følger en etablert norm for kodinger i tilsvarende saker.

Manifesto-datasettets reliabilitet er avhengig av at de som har samlet inn og kodet datasettet har gjort dette på en nøyaktig måte. Manifesto-dataene samles inn og kodes etter fastsatte kodingskategorier. Koderne benytter seg av en kodebok. For å sikre stabiliteten må koderne gjennomføre stabilitetstester der man sjekker at forskjellige kodere kommer frem til samme resultat hvis de koder samme tekst flere ganger. Kodingsprosessen foregår under sterk kontroll. Med dette som utgangspunkt er det grunn til å tro at manifesto-datasettet har høy reliabilitet. Det er imidlertid funn i denne oppgaven som svekker manifesto-datasettes reliabilitet. I følge klassifiseringsskjemaet til MRG skal kvasi-setninger som inneholder støtte til abort kodes i kategorien *traditional morality: negative*. I forbindelse med kodingen av partiprogrammene for den kvalitative analysen ble det imidlertid funnet setninger som uttrykker støtte til abort i de demokratiske partiprogrammene både i 1976, 1988 og i 2000. Dette samsvarer dårlig med de tall som manifesto-dataene oppgir, hvor andelen kvasi-setninger i denne kategorien er null alle disse årene.

Når det gjelder ordtellingen, så har tekstanalyseprogrammet N6 blitt benyttet, noe som skulle tilsi en stor grad av nøyaktighet. I den grad det kan knyttes usikkerhet til ordtellingen, så har det med flertydige ord å gjøre. Selv om det har vært foretatt en kontroll av ord som anses for å ha en flertydig betydning, så kan det ikke utelukkes at enkelte ord som ikke skulle ha blitt regnet med har sneket seg gjennom kontrollen. Det er likevel grunn til å si at reliabiliteten for ordtellingen er tilfredsstillende.

Den kvalitative analysens reliabilitet er avhengig av hvor stor innvirkning jeg som koder vil ha på analysen. Idealet er at forskeren opptrer mest mulig objektivt når han foretar sine valg. Dette kan oppnås ved at det benyttes en fast prosedyre for hvilke data som skal trekkes inn i analysen. Spørsmålet om det kun skal tas utgangspunkt i det manifeste meningsinnholdet, eller om det latente innholdet også skal tolkes, er av betydning for reliabiliteten på den måten at en tolkning av det

latente innholdet vil svekke reliabiliteten. Det kan likevel være nødvendig å tolke det latente innholdet. Et eksempel på en setning hvor dette er nødvendig er setningen *Americans should be free to make their own choice of life-styles and private habits*. Hvis man kun skal tolke det manifeste meningsinnholdet, så kan det være vanskelig å si at dette er en setning som uttrykker støtte til homofiles rettigheter. Likevel er det klart at en utvidet tolkning av setningen kan inkludere dette.

Når det gjelder stabiliteten, så antas det at den er rimelig god ettersom kodingen har tatt utgangspunkt i klare retningslinjer for hvilke setninger som skulle kodes. Som en stabilitetstest ble de partiprogrammene som ble kodet først i kodingsprosessen, også kodet til sist, for å se om kodingsprosessen i seg selv hadde hatt noen effekt på hvilke setninger som ble kodet eller ikke. Resultatet av denne testen viste at nøyaktig de samme setningene som var kodet første gang også ble kodet andre gang. Selv om man ikke kan utelukke at enkelte av partiprogrammene kunne ha fått et avvikende resultat dersom de hadde blitt utsatt for en stabilitetstest, er det likevel grunn til å tro at stabiliteten er tilfredsstillende. Ettersom partiprogrammene er kodet av kun én koder, så er det vanskelig å si noe om reproduserbarheten. Språk er en faktor som kan svekke reproduserbarheten. Språk har så mange nyanser og referanser, at man ikke kan utelukke at setninger av interesse har blitt utelukket av en koder som ikke har engelsk som morsmål.

4.4.2 Validitet

Weber beskriver validitet som sammenhengen mellom konsepter, variabler, metoder og data (1990: 18). Validiteten til de kategorier man har benyttet seg av, er avhengig av hvor godt de passer med det de var ment å kunne måle. Datas validitet i denne oppgaven avhenger av at det er høy grad av samsvar mellom de teoretisk definerte variablene og de data som skal benyttes.

Partiprogrammer anses for være godt egnet til å studere politiske endringer i og mellom partier over tid. Ian Budge oppsummerer fordelene med å benytte partiprogrammer i fire punkter:

1. Partiprogrammer dekker et vidt spekter av politiske posisjoner og kan derfor ses på som et sett av sentrale nøkkelutsagn om partiets politiske posisjon.
2. Partiprogrammer er partiets eget uttrykk for dets politikk fordi partiprogrammene vanligvis ratifiseres ved partienes landsmøter, eller av partiet sentralt.
3. Partiprogrammer er representative for hele partiet, ikke bare fraksjoner, grupper innad i partiet eller individuelle partimedlemmer.
4. Partiprogrammer publiseres før hvert valg og er av den grunn godt egnet til å studere forskjeller og endringer i partienes politiske posisjon over tid (Budge, 2001: 115-116).

Demokratenes og republikanernes partiprogrammer skrives av landsmøtekomiteen i forbindelse med presidentvalgene hvert fjerde år. Komiteene mottar innspill fra interesseorganisasjoner med en tilknytning til partiet. Til sist vedtas programmet på partiets landsmøte før valget (Budge m.fl. 1987: 44). Selv om partiprogrammene kan anses å være representative for hele partiet, er det grunn til å presisere at partidisiplinen er relativt lav i amerikanske partier, og at man vil finne en relativ betydelig andel politikere med forskjellig syn på kulturkonflikten i begge partier. Det som står i partiprogrammene må likevel sies å være et godt mål på hva elitene i partiene mener om de forskjellige sakene som springer ut av kulturkonflikten, og med bakgrunn i Budges punkter er det grunn til å si at validiteten er god.

4.5 Operasjonalisering av variabler for den kvalitative analysen

På bakgrunn av Himmelfarbs og Fiorinas forklaringer av hva kulturkonflikten inneholder virker abort/livets ukrenkelighet, homofili, familieverdier, religion og seksualmoral å være sentrale aspekter ved det som skiller partene i kulturkonflikten. Det er derfor hensiktsmessig å bruke følgende variabler for den kvalitative analysen:

1. Syn på religionens plass i samfunnet.
2. Syn på den tradisjonelle kjernefamilien.
3. Syn på homofili og homofiles rettigheter.
4. Syn på abort og livets ukrenkelighet.
5. Syn på seksualmoral.

For å kunne sammenligne republikanernes og demokratenes politikk, er det nødvendig å kategorisere de forskjellige setningene og avsnittene inn i forskjellige kategorier. På bakgrunn av de fem variablene har følgelig disse fem kategoriene blitt utledet:

1. Utsagn som sier noe om partienes syn på skillet mellom stat og kirke.
2. Utsagn som sier noe om partienes syn på den tradisjonelle kjernefamilien.
3. Utsagn som sier noe om partienes syn på homoseksualitet og homofiles rettigheter.
4. Utsagn som sier noe om partienes syn på abort, forskning på fostre, og aktiv dødshjelp.
5. Utsagn som sier noe om partienes syn på en konservativ seksualmoral.

Ettersom tolkningen av resultatene av den kvalitative analysen skal knyttes opp mot nærhets- og retningsmodellen, har det vært nødvendig å konstruere kategorier som gjør at man kan vurdere partienes plassering som posisjonssaker. I hvert analysekapittel vil det være en grundigere gjennomgang av hvilke kriterier som har ligget til grunn for valg av utsagn som skal analyseres.

4.6 Hypoteser

For å besvare oppgavens problemstilling, er det hensiktsmessig å generere hypoteser, som kan testes for å gi dekkende svar på de spørsmål som springer ut av problemstillingen.

Den kvantitative analysen av manifesto-dataene vil teste følgende hypotese:

H0: Republikanerne har vektlagt tradisjonelle moralske verdier mer enn demokratene i perioden 1964 – 2000.

Den kvantitative analysen, basert på ordtelling, vil teste følgende hypoteser:

H1: Republikanerne har vektlagt religion mer enn demokratene i perioden 1964 – 2004.

H2: Republikanerne har vektlagt familien mer enn demokratene i perioden 1964 – 2004.

Den kvalitative analysen vil teste følgende hypoteser:

H3: Republikanerne er mer positive til en oppmykning av skillet stat – kirke enn demokratene. Det forventes at partienes argumentasjon øker i intensitet og blir mer entydig i løpet av perioden 1964 - 2004.

H4: Republikanerne er mer positive til den tradisjonelle kjernefamilien enn demokratene. Det forventes at partienes argumentasjon øker i intensitet og blir mer entydig i løpet av perioden 1964 - 2004.

H5: Republikanerne er mer skeptiske til homoseksualitet og homofiles rettigheter enn demokratene. Det forventes at partienes argumentasjon øker i intensitet og blir mer entydig i løpet av perioden 1964 -2004.

H6: Republikanerne er mer skeptiske til abort, aktiv dødshjelp og forskning på fostre enn demokratene. Det forventes at partienes argumentasjon øker i intensitet og blir mer entydig i løpet av perioden 1964 – 2004.

H7: Republikanerne er mer positive til en konservativ seksualmoral enn demokratene. Det forventes at partienes argumentasjon øker i intensitet og blir mer entydig i løpet av perioden 1964 – 2004.

Analysene i de påfølgende kapitlene vil gjøre det mulig å vurdere holdet i disse hypotesene.

5. Den kvantitative analysen

I dette kapittelet vil den kvantitative innholdsanalysen presenteres. Først er resultatet av manifesto-dataene presentert. Deretter gjøres det rede for resultatet av ordtellingen. Til slutt i dette kapittelet oppsummeres sammenhenger, ulikheter og likheter mellom resultatet av manifesto-dataene og ordtellingen.

5.1 Analyse av manifesto-dataene

Manifesto-data er inndelt i relativt grove kategorier. Det er kun to variabler i datasettet som er interessante for min analyse. Den ene er variabelen *traditional morality: positive* som består av setninger og kvasi-setninger som inneholder: "favourable mentions of traditional moral values; prohibition, censorship and suppression of immorality and unseemly behaviour; maintenance and stability of family; religion" (Budge m.fl. 1987: 464). Den andre variabelen er *traditional morality: negative* som består av setninger og kvasi-setninger som inneholder: "opposition to traditional moral values; support for divorce, abortion etc.; otherwise as 603 [traditional morality: positive] but negative" (Budge m.fl. 1987: 464).

Variabelen "Underprivileged Groups" som inneholder "Favourable references to underprivileged minorities who are defined neither in economic nor in demographic terms, e.g. the handicapped, disabled, homosexuals, immigrants, refugees etc." er i utgangspunktet interessant ettersom den har med homofile som en underpriviligert gruppe. Likevel er det problematisk å bruke den siden man ikke vet hvor stor andel av kvasi-setningene som handler om homofile. Et partiprogram kan, ved å snakke mye om andre grupper, få en høy andel kvasi-setninger i denne kategorien uten å nevne homofile i en eneste setning. Av denne grunn er det utelukket å bruke denne kategorien i den påfølgende analysen.

5.1.1 Traditional morality: Positive

Som det går frem av *tabell 5.1* har republikanerne den største andel setninger og kvasi-setninger i kategorien "traditional morality: positive" gjennom hele perioden

fra 1964 til 2000, med unntak av partiprogrammene i 1972 da demokratene hadde 0,10 prosent høyere skåre enn republikanerne. Fra 1964 lå demokratene, med unntak av valget i 1968, jevnt under 1 prosent frem til valget i 1992. Begge valgene med Bill Clinton utmerker seg som de valgene hvor demokratene hadde klart høyest andel setninger i denne kategorien, med over 5 prosent. For republikanerne kommer den største økningen i andel setninger i 1984, hvor de går frem fra 1,20 prosent til 5,00 prosent. Det er grunn til å påpeke at denne økningen likevel ikke er like drastisk som den økningen man ser for demokratene i fra 1988 til 1992, ettersom republikanerne også hadde relativt høyere andeler i tidligere år.

Tabell 5.1. Andel setninger og kvasi-setninger i partiprogrammene i perioden 1964 – 2000

	Traditional morality: Positive		Traditional morality: Negative		Traditional morality: positive ÷ negative	
	Democratic	Republican	Democratic	Republican	Democratic	Republican
1964	0,80 %	2,50 %	0 %	0 %	0,80 %	2,50 %
1968	1,20 %	2,00 %	0 %	0 %	1,20 %	2,00 %
1972	0,50 %	0,40 %	0 %	0 %	0,50 %	0,40 %
1976	0,50 %	3,90 %	0 %	0 %	0,50 %	3,90 %
1980	0,20 %	1,20 %	0,20 %	0 %	0,00 %	1,20 %
1984	0,10 %	5,00 %	0,30 %	0 %	÷0,20 %	5,00 %
1988	0,50 %	6,00 %	0 %	0 %	0,50 %	6,00 %
1992	5,38 %	6,16 %	0,20 %	0 %	5,18 %	6,16 %
1996	5,63 %	6,65 %	0,90 %	0,08 %	4,73 %	6,57 %
2000	1,49 %	4,95 %	0 %	0 %	1,49 %	4,95 %

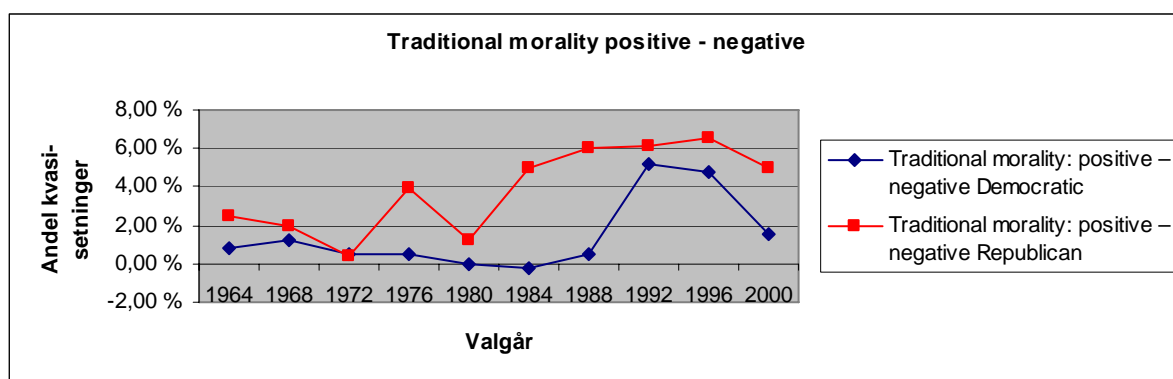
5.1.2 Traditional morality: Negative

I perioden 1964 – 1976 hadde ingen av partiene registrerte setninger eller kvasi-setninger i kategorien ”traditional morality: negative”. Som det går frem av *tabell 5.1* hadde demokratene registrerte setninger i 1980, 1984, 1992 og 1996, hvor 1996 var den høyeste med 0,90 prosent. Republikanerne har kun 0,08 prosent i 1996 som eneste registrering av negative utsagn om tradisjonelle moralske verdier. Sett i sammenheng med salience-teorien er det ikke særlig oppsiktsvekkende at andelen setninger i denne kategorien er så lav som den er. De fleste er enige i at tradisjonelle verdier og moral er positive verdier, slik at det er rimelig å forvente at ingen partier vil bruke særlig plass på å vise motstand mot dette.

5.1.3 Forholdet mellom de to variablene

Hvis man tar andelen positive utsagn og trekker fra andelen negative utsagn, får man et tall som er mål på forholdet mellom negative og positive utsagn. Dette forholdet kommer til uttrykk i *tabell 5.1* og i *figur 5.1*. Der går det frem at republikanerne har hatt høyere skåre enn demokratene i hele perioden, med unntak av 1972.

Figur 5. 1. Traditional morality: Positive – Negative

Vi ser at forskjellen i vektleggingen har vært mest fremtredende i 1976, 1984, 1988 og 2000. I forhold til salience-teorien kan man tolke resultatet dit hen at republikanerne anser at tradisjonelle moralske verdier er et saksområde de kan vektlegge for å vinne stemmer. Demokratenes relativt høye vektlegging i 1992 og 1996 kan tyde på at partiet disse årene prøvde på det samme. Tilbakegangen i vektleggingen fra 1996 – 2000 kan tolkes som et resultat av at de anser at republikanerne uansett har høyest troverdighet på dette saksområdet, slik at de isteden har valgt å vektlegge andre områder.

Det er derfor grunn til å si at manifesto-dataene gir støtte til hypotesen **H0**: ”Republikanerne har vektlagt tradisjonelle moralske verdier mer enn demokratene i perioden 1964-2000.”

5.2 Ordtelling

Ettersom Manifesto-dataene har så grove kategorier, er det nødvendig å gjennomføre en ordtelling dersom man ønsker å finne ut hvor mye partiene har vektlagt religion og

familie i sine partiprogrammer. Årsaken til at det presenteres en ordtelling for bare disse temaene, er at det for de andre temaene som faller inn under kulturkonflikten er en meget lav frekvens av ord som kan knyttes til temaene. Det er dermed lite man vil få ut av en ordtelling. Frekvensen av de fleste ord som er relevante for homoseksualitet, abort og seksualmoral er så lav at det er god grunn til å tro at all bruk av ordene vil fanges opp av den kvalitative analysen. For eksempel er ordet ”gay” nevnt seks ganger til sammen i begge partienes programmer i hele perioden. Andre ord som kunne ha vært av interesse er ”lesbian” som er nevnt to ganger; ”sexual orientation” som er nevnt åtte ganger; ”sexual preference” som er nevnt tre ganger; ”homosexuals” som er nevnt to ganger og ”euthanasia” som er nevnt fire ganger. Når frekvensen av ord er så lav er det uansett begrenset hvor mye man kan få ut av en ordtelling, og det vil være vanskelig å sammenligne partiene over tid. To ord er likevel verdt å nevne her. I forhold til variabelen seksualmoral er det interessant at ordet ”abstinence” nevnes 13 ganger i de republikanske partiprogrammene, mens det kun nevnes én gang i de demokratiske. Når det gjelder abortspørsmålet er det interessant at ”abortion” nevnes 11 ganger i de demokratiske partiprogrammene, mens det nevnes hele 47 ganger i de republikanske. Disse to er dog de eneste funnene som var av interesse for de andre variablene. Derfor vil ordtellingen konsentrere seg om ord som kan relateres til familien og til religion.

5.2.1 Ordtelling – religion

Det er foretatt en telling av ord som kan anses sentrale for temaet religion. Hensikten med å gjennomføre denne ordtellingen, er å få et mål på hvor mye partiene har vektlagt religion i programmene. Problemet her er å bestemme seg for hvilke ord man skal inkludere i analysen. Her er inkludert ni ord: ”religion/religious”, ”faith”, ”faith-based”, ”worship”, ”God/creator”, ”god-given”, ”pray/prayer/prayers”, ”church/churches” og ”crusade”. Årsaken til at valget falt på disse ordene er at dette er ord som er veldig sentrale og beskrivende for temaet religion, og fordi det er disse ordene som oftest brukes i denne sammenhengen. Valget av ordene har blitt gjort på grunnlag av en gjennomlesing av programmene og en notering av de ord som kan relateres til kategorien og som forekommer med en viss hyppighet.

Noen ord har en tvetydig betydning, og kan brukes i sammenhenger hvor det ikke kan tilskrives noen religiøs mening. Et eksempel på dette er ordet "faith". Når ordet brukes i en setning som dette: "Faith can often be a crucial element in the struggle to overcome personal challenges..." så er det naturlig å tolke at ordet har en religiøs betydning. Når ordet imidlertid brukes som dette: "We must keep faith with both the past and the future by strengthening and enhancing Social Security", så har ordet ingen religiøs betydning. Av den grunn har alle setningene hvor "faith" forekommer blitt kontrollert, og ordet er kun telt de gangene ordet har en religiøs betydning. Det samme er problemet for ordet "creator" som av og til refererer til en guddommelig skapende kraft, mens det andre ganger refererer til "skaperen" av en lov eller noe annet uten en religiøs betydning. Også her er det valgt å kun telle ordet de gangene det er brukt i betydningen guddommelig skapende kraft.

En rekke ord er i og for seg interessante, men har blitt ekskludert fordi frekvensen er veldig lav, det vil si ord som kun forekommer et par ganger i hele datamaterialet. Eksempler på dette er ordet "judeo-christian" som forekommer fire ganger i hele datamaterialet, og ordene "salvation" og "believers"⁶ som forekommer kun én gang. Andre ord har blitt ekskludert fordi de har en flertydig betydning, og i tillegg har en veldig høy frekvens. Et eksempel på dette er ordene belief/believe som til sammen forekommer 542 ganger i partiprogrammene. Det å inkludere disse ordene i analysen krever at man leser gjennom alle setningene hvor ordet er brukt, slik at man kan sile ut alle gangene ordet ikke har noen religiøs betydning. Dette er et relativt omfattende arbeid. Derfor ble ordet utelukket.

En ordtelling tar ikke hensyn til i hvilken sammenheng ordene brukes, det vil si at man ikke umiddelbart kan vite om ordene blir brukt i en positiv eller negativ sammenheng. Likevel er det klart at religion som sådan er en valenssak og at de fleste er enige om at religion i seg selv er bra, så man vil neppe driste seg til å skrive noe

---

⁶ Believers forekommer strengt tatt to ganger, men kun én gang har det en religiøs betydning.

direkte negativt om religion i partiprogrammet. Av den grunn er det grunn til å tro at de gangene religiøse ord har blitt brukt, så har det vært i en positiv sammenheng.

5.2.2 Resultatet av ordtellingen for republikanerne

Som det går frem av *tabell 5.2* skiller året 1964 seg ut ved at den samlede andelen religiøse ord er veldig høy. Ser man vekk fra 1964, så ser man en jevn stigning i bruken av ord som kan relateres til religion i perioden 1968 – 2004. Dette kan tolkes som at religion har fått en mer sentral plass i de republikanske partiprogrammene. Det vil derfor være naturlig å konkludere med at resultatet av ordtellingen viser at republikanerne vektlegger religion stadig mer ettersom årene går i perioden 1964 – 2004. I 1984 er det valget hvor økningen ser ut til å ha vært størst. Da gikk andelen opp fra 0,03 prosent til 0,06 prosent. Etter 1996 stabiliserer andelen seg på over 0,1 prosent.

Tabell 5.2. Ord med religiøs betydning i republikanernes partiprogram i perioden 1964 - 2004

	religion/ religious	Faith- based	God/ creator	God- given	Faith	Pray/ prayer/s	church/ churches	worship	crusade	Sum	Antall ord i programmet	prosent
1964	3	0	2	1	2	0	2	0	1	11	8745	0,13 %
1968	0	0	1	0	0	1	0	0	1	3	10018	0,03 %
1972	2	0	0	0	0	3	1	0	0	6	24412	0,02 %
1976	0	0	4	0	0	1	0	0	0	5	20505	0,02 %
1980	6	0	0	0	0	1	1	1	1	10	34613	0,03 %
1984	13	0	0	3	0	1	2	0	1	20	27505	0,07 %
1988	20	0	2	2	2	3	3	0	2	34	36356	0,09 %
1992	9	0	4	0	2	1	4	1	6	27	28625	0,09 %
1996	11	2	5	1	1	2	3	1	3	29	27845	0,10 %
2000	21	10	1	0	2	4	1	1	0	40	34680	0,12 %
2004	19	10	2	0	7	5	1	1	0	45	41949	0,11 %
totalt	104	22	21	7	16	22	18	5	15	230	295253	0,08 %

Hvis man ser på bruken av enkeltord, så ser man at bruken av de fleste ord stiger gjennom hele perioden. Unntakene er bruken av ”God/creator”, hvor det ser ut

til at bruken er rimelig jevn gjennom hele perioden, og bruken av "Church", hvor bruken når en topp ved valgene i 1988, 1992 og 1996⁷.

5.2.3 Resultatet av ordtellingen for demokratene

Også hos demokratene viser ordtellingen at andelen ord som kan knyttes til religion økte fra 1964 og frem til 2004. Som det går frem av *tabell 5.3* er andelen rimelig stabil frem til valget i 1992, hvor den går opp fra 0,03 prosent til 0,05 prosent. 1996 og 2004 utpeker seg som de år hvor andelen har vært klart høyest. Tallene gir grunnlag for å konkludere med at bruken av religiøse ord har økt i perioden, og at det kan være en indikasjon på at også demokratene har vektlagt religion i stadig større grad etter hvert som tiden har gått.

Tabell 5.3. Ord med religiøs betydning i demokratenes partiprogram i perioden 1964 - 2004

	religion/ religious	Faith- based	God/ creator	God- given	Faith	Pray/ prayer/s	church/ churches	worship	crusade	sum	Antall ord i programmet	prosent
1964	3	0	0	0	2	1	0	0	0	6	20131	0,03 %
1968	1	0	1	0	0	0	0	0	0	2	16796	0,01 %
1972	7	0	0	0	0	0	0	1	0	8	25620	0,03 %
1976	4	0	1	0	0	0	0	0	0	5	21207	0,02 %
1980	5	0	0	0	0	0	0	0	0	5	38184	0,01 %
1984	8	0	0	0	0	0	3	0	0	11	37239	0,03 %
1988	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	4843	0,02 %
1992	3	0	0	0	1	0	0	0	0	4	8352	0,05 %
1996	9	0	2	1	2	0	2	2	0	18	18111	0,10 %
2000	1	4	2	1	1	0	0	0	2	11	24225	0,05 %
2004	3	2	4	1	6	0	0	1	0	17	17756	0,10 %
totalt	45	6	10	3	12	1	5	4	2	88	232464	0,04 %

Hvis man ser på bruken av enkeltord, så er det mest fremtredende at bruken av ordene "religion/religious" er størst i midten av perioden. At den samlede andelen går frem skyldes først og fremst bruken av ordene "Faith-based", "Faith" og "God/creator". Ellers er det verdt å nevne at "prayer" kun nevnes én gang, mens det mer retorisk ladede ordet "crusade" kun nevnes to ganger. Det samlede inntrykket er

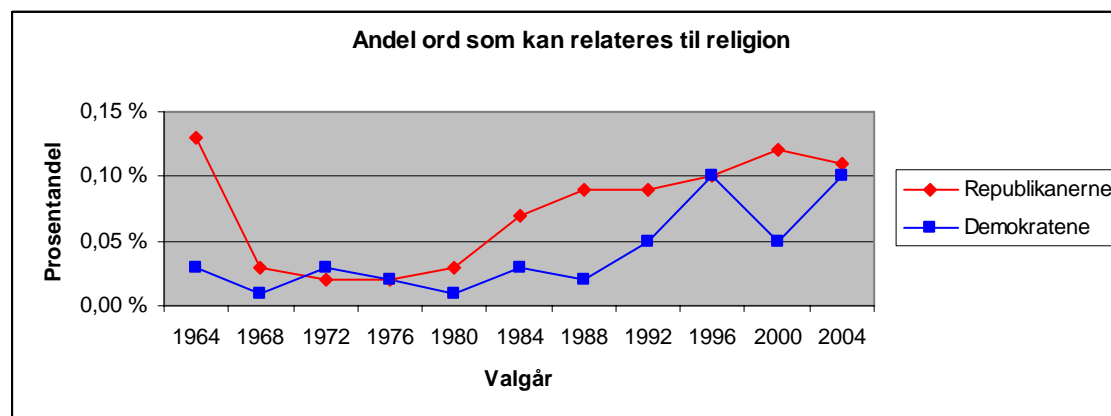
⁷ Det er grunn til å påpeke at andelen av ordet "church/churches" i 1996 var påvirket av at det i USA på den tiden var en rekke påsatte kirkebranner, og at både demokratene og republikanerne brukte plass i sine partiprogrammer til å ta avstand fra dette.

likevel at man har en økning i bruken av religiøst ladete ord, noe som kan tolkes i retning av at demokratene også har økt vektleggingen av religion i sine partiprogrammer.

5.2.4 Sammenligning av demokratenes og republikanernes vektlegging av religion

Samlet sett har demokratene en andel ord som kan relateres til religion på 0,04 prosent i perioden 1964 – 2004. Dette er vesentlig lavere enn republikanerne som har en samlet andel på 0,08 prosent. Med unntak av partiprogrammene i 1972 og 1976, hvor andelen var like høy, så hadde republikanerne en høyere andel i samtlige partiprogram i perioden. Det er også verdt å merke seg at mens republikanerne har hatt en jevn stigning siden valget i 1980, så begynte stigningen for demokratene først etter valget i 1988.

Figur 5.2. Den samlede prosentandelen av ord som kan relateres til religion i demokratenes og republikanernes partiprogrammer i perioden 1964 – 2004

Hvis man ser på bruken av enkeltord, så er det mest fremtredende at republikanerne bruker ordet "prayer" 22 ganger i hele perioden, mens demokratene kun bruker ordet én gang. En annen ting som må bemerkes er at ordet "faith-based" benyttes vesentlig oftere av republikanerne enn av demokratene. Demokratene benytter dette ordet seks ganger i perioden, og da kun i de to siste partiprogrammene. Republikanerne bruker ordet 22 ganger, og da kun ved de tre siste valgene. Det er grunn til å merke seg bruken av dette ordet fordi – som den kvalitative analysen

---

kommer nærmere inn på – det kun benyttes når partiene gir sin støtte til trosbaserte organisasjoner. Dette er noe man nesten kan konkludere seg frem til uten å ha lest hva programmene faktisk sier. Det ville ha vært oppsiktsvekkende dersom et av partiene beskrev trosbaserte organisasjoner i negative ordelag.

En ordtelling av sentrale ord i partiprogrammene har sine klare begrensninger. Det er grunn til å bemerke at andelen ord i kategorien ”religion” er lav, og en tolkning av endringer i bruken av enkeltord over tid kan naturlig nok ikke lede til for bastante slutninger. Det er likevel grunnlag for å konkludere med at **H1**: ”Republikanerne har vektlagt religion mer enn demokratene i perioden 1964 – 2004” verifiseres av analysen.

5.2.5 Ordtelling – familieverdier

For å få et mål på hvor mye partiene har vektlagt familien i partiprogrammene er det gjennomført en telling av ord som anses dekkende for temaet familie og familieverdier. Det er totalt åtte ord som er inkludert i analysen: ”family/families/family’s”, ”traditional family”, ”divorce/divorced”, ”father/fathers”, ”marriage/marriages”, ”mother/mothers”, ”child/children” og ”parent/parents”. Disse ordene har stort sett en entydig betydning, slik at det å telle dem kan gi et godt mål på hvor mye partiene vektlegger familien i programmene. Et par unntak er det likevel. Ordet ”divorce/divorced” kan ha en annen betydning enn det at et ekteskap oppløses. Derfor har det vært nødvendig å lese gjennom alle setningene hvor ordet forekommer, og ordet har blitt ekskludert de gangene det ikke brukes i betydningen ”oppløsning av ekteskap”. Ordet ”father” brukes av og til i sammenhengen ”founding fathers”. Ordet har blitt silt ut de gangene det har denne betydningen. Andre ord er interessante, men har blitt ekskludert på grunn av lav frekvens. Eksempel på dette er ordene ”sons”, som forekommer seks ganger, ”daughters”, som forekommer fire ganger og ”wife”, som forekommer fem ganger.

5.2.6 Resultatet av ordtellingen for republikanerne

Som det går frem av *tabell 5.4* ser man en jevn stigning i bruken av ord som kan relateres til familien fra 1964, da andelen var 0,07 prosent, frem til 1992 da den når

en topp på 0,83 prosent. Etter dette går andelen litt ned og stabiliserer seg i overkant av 0,50 prosent ved de tre siste valgene. Dette tyder på at vektleggingen av familiesaker har økt i den siste delen av perioden.

Tabell 5.4. Ord som kan relateres til familien i republikanernes partiprogram i perioden 1964 - 2004

	Family/ies/s	traditional family	Marriage	divorce/d	father/s	mother/s	child/children	Parent/s	Sum	Antall ord i programmet	prosent
1964	6	0	0	0	0	0	0	0	6	8745	0,07 %
1968	10	0	0	0	0	0	4	1	15	10018	0,15 %
1972	25	0	0	0	0	3	46	6	80	24412	0,33 %
1976	44	0	0	1	0	1	24	8	78	20505	0,38 %
1980	77	1	2	2	0	2	21	5	110	34613	0,32 %
1984	76	2	5	0	1	0	29	17	130	27505	0,47 %
1988	100	2	2	2	5	8	72	16	207	36356	0,57 %
1992	118	4	4	1	4	7	74	25	237	28625	0,83 %
1996	82	1	6	1	0	2	49	10	151	27845	0,54 %
2000	76	1	9	2	5	5	63	13	174	34680	0,50 %
2004	77	1	19	0	7	6	96	24	230	41949	0,55 %
totalt	691	12	47	9	22	34	478	125	1418	295253	0,48 %

Hvis man ser på bruken av enkeltord, så er tendensen med en topp rundt 1992 beskrivende for de fleste av ordene. Unntakene her er ”marriage” som har en relativt kraftig stigning ved de to siste valgene, og ”child/children” som har en mer stabil fordeling. Ellers er det verdt å merke seg at ordet ”traditional family” først blir brukt i 1980. Bruken av dette ordet er interessant fordi ordet impliserer at det eksisterer familier eller et familiebegrep som ikke er ”traditional”. Bruken av ordet kan tyde på at republikanerne ønsker å presisere at den familien de støtter er den ”tradisjonelle familien”.

Ellers er det interessant at ordene ”marriage” og ”divorce” først tas i bruk på slutten av 70-tallet og begynnelsen av 80-tallet. Dette kan tyde på at mens ekteskapet tidligere var en institusjon man tok for gitt i samfunnet, så førte samfunnsutviklingen til at man ikke lenger kunne ta for gitt de verdier ekteskapet tradisjonelt representerte.

5.2.7 Resultatet av ordtellingen for demokratene

Hos demokratene er tendensen at andelen ord som kan relateres til familien er rimelig stabil utover perioden fra 1964, da andelen var 0,28 prosent, frem til 1984 da andelen

var 0,32 prosent. Fra 1984 og fremover øker den relativt kraftig frem til en topp på 0,95 prosent nå i 1996. Etter dette går andelen noe ned igjen.

Tabell 5.5. Ord som kan relateres til familien i demokratenes partiprogram i perioden 1964 - 2004

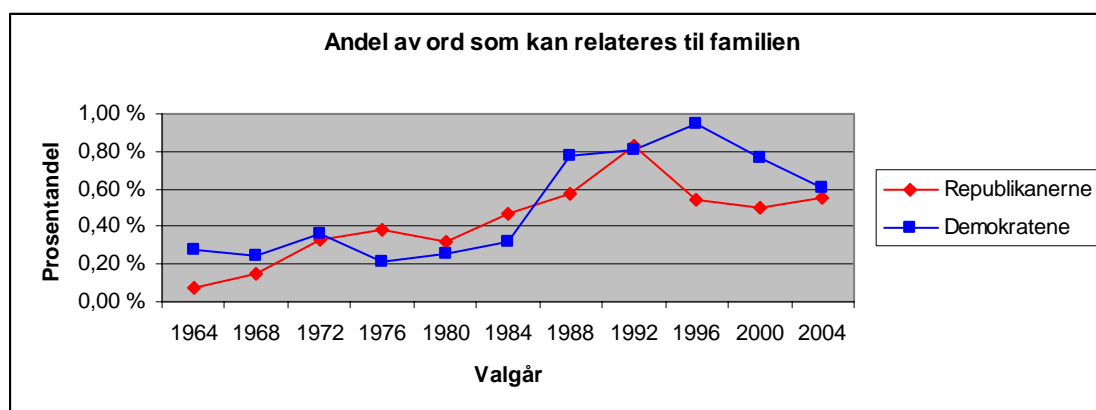
Dem	Family/ies/s	traditional family	Marriage	divorce/d	father/s	mother/s	child / children	parent/ s	Sum	Antall ord i programmet	prosent
1964	29	0	0	0	1	0	24	2	56	20131	0,28 %
1968	20	0	0	0	1	3	16	2	42	16796	0,25 %
1972	39	0	0	0	0	0	52	1	92	25620	0,36 %
1976	32	0	0	0	0	1	11	0	44	21207	0,21 %
1980	44	0	0	2	1	2	41	11	101	38184	0,26 %
1984	26	0	0	0	0	3	85	7	121	37239	0,32 %
1988	18	0	0	0	0	0	17	3	38	4843	0,78 %
1992	31	0	0	0	0	0	30	7	68	8352	0,81 %
1996	61	0	0	0	2	4	81	24	172	18111	0,95 %
2000	66	0	4	0	2	1	83	30	186	24225	0,77 %
2004	60	0	2	0	1	2	35	9	109	17756	0,61 %
totalt	426	0	6	2	8	16	475	96	1029	232464	0,44 %

Hvis man ser på bruken av enkeltord, så er tendensen grovt sett den samme som for den samlede andelen. Ellers er det interessant at søkeordet ”traditional family” ikke har et eneste treff og at det er relativt få treff på søkeordene ”marriage” og ”divorce”. Dette kan tyde på at demokratene ikke i særlig grad fokuserer på det tradisjonelle familiebegrepet.

5.2.8 Sammenligning av demokratenes og republikanernes vektlegging av familien

Republikanerne har i gjennomsnitt en prosentandel ord som kan relateres til familien på 0,48 prosent. Demokratenes andel er på 0,44 prosent. Forskjellen mellom gjennomsnittene er så liten at jeg ikke vil tillegge det noen vekt. Som det går frem av *figur 5.3* har demokratene hatt en større andel ord som kan relateres til familien ved tre av de fem siste valgene. Ved de to øvrige valgene har andelen vært omlag like stor. Dette betyr at dersom ordtellingen er et godt mål på hvor mye partiene har vektlagt familien, så har demokratene vektlagt familien i større grad enn republikanerne i den siste delen av perioden.

Figur 5.3. Den samlede prosentandelen av ord som kan relateres til familien i demokratenes og republikanernes partiprogrammer i perioden 1964 – 2004

Det er likevel usikkert hva dette egentlig betyr for den overordnede problemstillingen om en polarisering mellom demokratene og republikanerne rundt de variabler som kjennetegner kulturkonflikten. At demokratene har vektlagt familien i større grad enn republikanerne ved de siste valgene kan vel så gjerne være et utslag av at demokratene tradisjonelt har profilert seg som et velferdsparti mer enn det republikanerne har gjort. Vektleggingen av familien blir mer interessant når den ses i sammenheng med den kvalitative analysen. Bruken av enkeltord gir likevel noen antydninger om en forskjell mellom demokratene og republikanerne. At demokratene ikke har brukt ordsammensetningen "traditional family" en eneste gang, mens republikanerne har brukt den 12 ganger, er noe som går i retning av at det er en forskjell i partienes syn på hva en familie bør være. Det samme er tilfellet med bruken av ordene "marriage" og "divorce", hvor demokratene til sammen har brukt ordene åtte ganger, mot 56 for republikanerne.

På bakgrunn av analysen er konklusjonen at **H2**: "Republikanerne har vektlagt familien mer enn demokratene i perioden 1964 – 2004" forkastes.

5.3 Oppsummering – den kvantitative analysen

Den kvantitative analysen av manifesto-dataene undersøker kun forekomsten av setninger og kvasi-setninger som kan settes i forbindelse med de to variablene. Dette betyr at mye informasjon går tapt. For eksempel vil en setning som sier at man

bør tillate abort, men kun under visse forutsetninger, bli kodet likt med en setning som sier at abort skal tillates i alle tilfeller. Det er også slik at variabelen ikke sier noe om forholdet mellom de tema som kommer inn under samme kategori. Selv om andelen kvasi-setninger er lik for partiene, så behøver ikke det å bety at partiene har de samme holdninger til de sakene som faller inn under variabelen. Partiene kan få høy uttelling ved å skrive mye om ett av temaene som faller inn under variabelen og mindre om andre. Dessuten er det slik at andelen kvasi-setninger i én kategori avhenger av hvor stor omfanget av de andre kategoriene er. Dette er problematisk når man skal analysere utviklingen over tid. Teoretisk sett kan man tenke seg at dersom et parti hadde de eksakt samme setningene i kategorien ”traditional morality: positive” i to partiprogrammer, så ville andelen kvasi-setninger avhenge av lengden på partiprogrammet. Dersom det ene partiprogrammet var lengre enn det andre, så ville andelen kvasi-setninger være høyest i det korteste partiprogrammet. Det er ikke dermed sagt at partiet ikke mente at det de skrev var mindre viktig, tatt i betraktning at de kvalitativt sett skrev nøyaktig det samme som ved siste valg.

For ordtellingen er problemet at telling av enkeltord er best egnet som et mål på hvor mye partiene vektlegger religion og familien. Man kan ved å se på forekomsten av ulike ord ikke si noe om disse ordene brukes i en positiv eller negativ retning. Ved bare å se på tabellene ovenfor, kan man derfor ikke utelukke at det som skrives om familien i de forskjellige partiprogrammene utelukkende er i negativ retning.

Av disse grunner er det naturlig å gjennomføre en kvalitativ analyse av partiprogrammene, for å undersøke nærmere hva programmene faktisk sier, og om en kan avdekke større eller mindre forskjeller enn det den kvantitative analysen gir uttrykk for.

6. Den kvalitative analysen

Resultatet av analysen av manifesto-dataene viste at republikanerne har vektlagt ”traditional morality” mer enn demokratene i perioden 1964 – 2000. Resultatet viste også – med visse modifikasjoner – at forskjellen mellom demokratene og republikanerne hadde økt i perioden, slik at man kunne argumentere for en polarisering. Når det gjelder ordtellingen, så viste den at republikanerne hadde vektlagt religion i større grad enn demokratene, mens partiene hadde vektlagt familien i omtrent samme grad perioden sett under ett. Demokratene hadde imidlertid vektlagt familien i større grad siden 1988. Den kvantitative analysen har dog, som nevnt, sine klare begrensninger. Av den grunn er det nødvendig å foreta en mer kvalitativ vurdering av hva partiene sier i programmene hvis man ønsker å undersøke om hvorvidt partiene har blitt mer polariserte. Det interessante i denne sammenhengen er altså ikke mengde, men hva programmene faktisk sier om de konfliktvariabler som står i fokus her. Det vil følgelig ikke legges mye vekt på hvor mye plass partiene bruker på de forskjellige sakene, men derimot på forekomst av argumentasjon som kan sies å representere forskjellige ideer.

6.1 Kvalitativ analyse av utsagn om forholdet stat - kirke

I den kvalitative analysen om religion fokuseres det på utsagn som kan relateres til skillet mellom stat og kirke. Spørsmål som kan relateres til forholdet stat – kirke anses som rimelig dekkende for hva som er det sentrale i konflikten rundt religion i amerikansk politikk. Her i oppgaven vil dette være spørsmål om frivillig bønn i skolen, om fremføring av troskapseden, ”The Pledge of Allegiance”, om retten til å ytre sin religiøse overbevisning i det offentlige rom, om myndighetene kan gi økonomisk støtte til religiøse organisasjoner, og om skattelegging av religiøse organisasjoner strider mot grunnloven.

Det ble vurdert å ta med et par ekstra underkategorier. En kategori som ble vurdert ville fokusert på setninger der man benytter seg av religiøse referanser. Årsaken til at dette ikke ble gjort er at ordtellingen fanger opp mye av det samme som

---

en kvalitativ analyse ville ha gjort her. Et eksempel på en setning som har blitt sett vekk fra er "Because of the Civil Rights Act of 1964, all men born equal in the eyes of their creator by law declared to be equal when they apply for a job..." (D.P.P.⁸ 1968: 5). Selv om denne setningen har klare religiøse referanser på grunn av sin bruk av ordet "creator", så ses det vekk fra den ettersom ordtellingen fanger opp bruken av det sentrale ordet. Det kunne selvsagt vært interessant å foreta en dypere analyse av partienes bruk av religiøs retorikk. Her er det imidlertid mer interessant å få frem de faktiske forskjellene mellom partiene, enn de mer symbolske forskjellene.

Det var også aktuelt å ha en kategori med utsagn hvor partiene gir uttrykk for verbal støtte til religiøse organisasjoner. Årsaken til at dette ikke ble gjort, er også her at dette er mer snakk om symbolske forskjeller mellom partiene. Det kunne i og for seg vært interessant nok å undersøke hvor stor plass partiene bruker på å gi verbal støtte til det arbeidet religiøse organisasjoner gjør, men det antas at mye av det samme vil fanges opp av den kvantitative analysen. Ingen av partiene skriver noe negativt om religiøse organisasjoner. Dessuten vil utsagn som gir uttrykk for støtte til religiøse organisasjoner fanges opp i analysen av skillet mellom stat og kirke dersom denne støtten også inkluderer økonomisk støtte.

6.1.1 Republikanerne om forholdet stat – kirke

Det første utsagnet av interesse i denne kategorien kommer i 1964. Da la republikanerne frem et forslag om et grunnlovstillegg som ville sikre individer og grupper retten til å utøve sin religion på offentlige steder så lenge utøvelsen ikke var i offentlig regi. Partiet presiserte at det tradisjonelle skillet mellom stat og kirke ville opprettholdes så lenge praktiseringen ikke skjedde i offentlig regi (R.P.P.⁹ 1964: 12).

I 1972 tas spørsmålet om bønn i skolen opp for første gang: "We reaffirm our view that voluntary prayer should be freely permitted in public places—particularly, by school children while attending public schools—providing that such prayers are

---

⁸ "D.P.P." er en forkortelse for "Democratic Party Platform"

⁹ "R.P.P." er en forkortelse for "Republican Party Platform"

not prepared or prescribed by the state or any of its political subdivisions and that no person's participation is coerced, thus preserving the traditional separation of church and state” (R.P.P. 1972: 42). Utsagnet kan tolkes som at republikanerne mener at høyesterettsdommene som la ned forbud mot frivillig bønn i skolen gikk for langt. Det legges vekt på at det skal være et skille mellom kirke og stat, men det presiseres at bønn i skolen ikke vil stride med det første grunnlovstillegget så lenge bønnen ikke er foreskrevet av myndighetene og så lenge all deltagelse er frivillig. Selv om utsagnet kan tolkes som at de mener høyesterettsavgjørelsen gikk for langt, kan utsagnet likevel tolkes som en støtte til premisene i høyesterettsdommen *Engel v. Vitale*. Der var spørsmålet om hvorvidt myndighetene kunne pålegge elevene å fremføre en bønn som var skrevet av myndighetene selv. Det er naturlig å tolke utsagnene som en støtte til at akkurat dette bryter med skillet mellom stat og kirke. Samtidig presiseres det at dette tradisjonelle skillet likevel kan opprettholdes dersom bønnen er frivillig og ikke foreskrevet av myndighetene.

I perioden 1976-2004 argumenteres det i hvert eneste partiprogram for at frivillig bønn i skolen bør tillates. Det er noe variasjon i argumentasjonen. Mens det i de første partiprogrammene blir presisert at skillet mellom stat og kirke må opprettholdes, så presiseres ikke dette i noen av partiprogrammene etter 1972. Hovedpoenget er dog at republikanerne mener at frivillig bønn i skolen ikke er i strid med det første grunnlovstillegget, så lenge den er frivillig og ikke i regi av myndighetene.

I 1988 kommer debatten rundt “The Pledge of Allegiance” for første gang opp i et partiprogram: “Deep in our hearts, we do believe...That the Pledge of Allegiance should be recited daily in schools in all States” (R.P.P. 1988: 26). Partiet deler ikke syn med sekulære krefter som mener at formuleringen “one nation, under God” er i strid med det første grunnlovstillegget. Dette synspunktet kommer også frem i 1992 og i 2004 (R.P.P 1992: 10; R.P.P 2004: 77-78). Dette året tas også spørsmålet om skattelegning av kirker og religiøse organisasjoner opp. Foruten å mene at religiøse organisasjoner ikke skal skattelegges, mener republikanerne at en slik skattelegning vil være i strid med det første grunnlovstillegget: “Deep in our hearts, we do believe...”

That churches, religious schools and any other religious institution should not be taxed. We reject as wrong, bigoted, and a massive violation of the First Amendment the current attempt by the American Civil Liberties Union to tax the Roman Catholic Church or any other religious institutions it targets in the future” (R.P.P. 1988: 26-27). Dette synspunktet kommer frem i samtlige republikanske partiprogrammer etter 1988.

I 1996 tas spørsmålet om religiøse symboler på offentlig eiendom opp: “We condemn attempts by the EEOC¹⁰ or any other arm of government to regulate or ban religious symbols from the work place, and we assert the right of religious leaders to speak out on public issues” (R.P.P 1996: 22). Videre hevdes det at når staten bevilger penger til private tilbydere av velferd og utdanning, så må den ikke diskriminere tilbydere som har et religiøst fundament (R.P.P. 1996: 22-23). I 2000 dras dette videre når partiet hevder at religiøse organisasjoner blir diskriminert hvis de som en forutsetning for å få statlig støtte blir pålagt å dekke over religiøse symboler. En slik diskriminering bør ikke forekomme, hevder republikanerne (R.P.P. 2000: 15-16). I denne sammenhengen kommer det frem at republikanerne mener at det første grunnlovstillegget skal tolkes i samsvar med ”the original intent of the Framers“ (R.P.P. 2000: 19). Man kan følgelig konkludere med at republikanerne mener at ”the original intent of the framers” i hvert fall er en mer tillatende tolkning enn status quo. I tillegg til dette poengterer partiet at det å ha kopier av de ti bud på offentlige bygninger også bør være tillatt (R.P.P. 2000: 24).

I 2004 tas alle nevnte problemstillinger opp. Det refereres dessuten til resultater: “As a result of the President’s leadership, the federal government is ending discrimination against faith-based organizations and now welcomes these groups as partners and allies in the effort to deliver social services to people in need” (R.P.P. 2004: 75). Domstolenes rolle i spørsmålet om skillet mellom stat og kirke trekkes frem når partiet hevder at presidentkandidat George W. Bush har lovt at han vil

---

¹⁰ Equal Employment Opportunity Commission.

nominere høyesterettsdommere som deler hans konservative syn og hans respekt for grunnloven (R.P.P. 2000: 25).

Oppsummert kan det sies at republikanerne i hele perioden viser at de er åpne for en oppmyking av skillet mellom stat og kirke. Partiet støtter ingen "wall of separation" mellom stat og kirke, men argumenterer i alle sine utsagn for en oppmykning av skillet. Selv om utsagnene fra 1964 og 1972 presiserer at skillet skal opprettholdes, så er utsagnene også da for en oppmykning av dette skillet.

Intensiteten i argumentasjonen øker gjennom perioden. Mens republikanerne i 1972 skriver "We reaffirm our view that voluntary prayer should be freely permitted in public places", så skriver de i 2004 "We strongly support voluntary student-initiated prayer in school". Det benyttes sterkere ord, noe som kan tolkes som om at partiet legger mer vekt på det i dag enn tidligere.

6.1.2 Demokratene om forholdet stat – kirke

Det er totalt funnet fire utsagn som kan relateres til skillet mellom stat og kirke i de demokratiske partiprogrammene i perioden 1964-2004. Det første utsagnet forekommer i 1988 da demokratene uttrykker bekymring for at republikanernes utnevnelser av dommere har satt borgernes rettigheter i fare. Det blir hevdet at republikanerne utnevner dommere heller for å tilfredsstille sine egne ideologiske idealer enn for å beskytte rettigheter (D.P.P. 1988: 4). Selv om utsagnet ikke direkte tar stilling til skillet mellom stat og kirke, så er det interessant hvis man ser det i relasjon til det demokratene kaller republikanernes "unenlightened ideological views". Etersom utnevning av høyesterettsdommere kan ha konsekvenser for mange forhold, deriblant fortolkningen av det første grunnlovstillegget, så kan utsagnet tolkes som en skepsis til en oppmykning av skillet mellom stat og kirke. Dette blir imidlertid ikke tillagt så mye vekt her, ettersom forholdet mellom stat og kirke kun er et av mange stridstemaer høyesterett tar opp. Demokratenes skepsis overfor republikanernes dommerutnevnelser kan like så gjerne skyldes frykten for at høyesterett kan komme til å overprøve *Roe v. Wade*, som frykten for en oppmykning av skillet stat – kirke.

Derimot tar demokratene i 1996 opp problematikken rundt skillet mellom stat og kirke mer direkte, selv om de er rimelig vage om hvor grensen mellom stat og kirke bør gå: “The President fought for and signed the Religious Freedom Restoration Act, to reaffirm the great protection the Constitution gives to religious expression, and to recognize the historic role people of faith have played in America” (D.P.P. 1996: 32-33). Videre i utsagnet beveger partiet seg inn mot stridspunktene i konflikten. Partiet sier at barn ikke skal nektes å utøve sin religion i skolen, og at alle skal ha rett til å utøve sin religion i det offentlige rom. Hvilke grenser som skal gjelde, og om gjeldende rett går for langt, sier demokratene imidlertid ingenting om.

I programmet fra 2000 anerkjenner demokratene det arbeidet trosbaserte organisasjoner har gjort for familier og samfunnet forøvrig. Partiet skriver at statens samarbeid med trosbaserte organisasjoner ikke skal erstatte, men supplere det offentliges egne tiltak. Det presiseres at dette må skje i samsvar med det første grunnlovstillegget, og at det aldri skal brukes skattepenger til å fremme eller støtte diskriminering (D.P.P. 2000: 19).

I 2004 uttrykker demokratene bekymring for at President Bush utnevner dommere som er mer interesserte i å innskrenke rettigheter enn å forsvare dem (D.P.P. 2004: 32-33). Som i 2000 ønsker partiet også dette året å styrke trosbaserte organisasjoners rolle i arbeidet med sosiale problemer. Partiet vektlegger at dette arbeidet ikke må skje i strid med det første grunnlovstillegget: “At the same time, we will honor First Amendment protections and not allow public funds to be used to proselytize or discriminate” (D.P.P. 2004: 35).

Oppsummert kan man si at demokratene har berørt problemstillingen rundt skillet mellom stat og kirke relativt lite i perioden 1964 – 2004. Partiet er dessuten veldig vage når de behandler temaet. Det er lite i partiets argumentasjon som tyder på at de ønsker en oppmykning av skillet mellom stat og kirke. At demokratene unnlater å nevne temaet i særlig grad kan tolkes som at de er fornøyde med situasjonen som den er.

6.1.3 Sammenligning av republikanernes og demokratenes syn på skillet mellom stat og kirke

Samtlige av republikanernes utsagn kan tolkes som en støtte til en oppmykning av skillet mellom stat og kirke. Demokratenes utsagn går i retning av en opprettholdelse av status quo ettersom det presiseres i alle partiets utsagn at skillet mellom stat og kirke må opprettholdes. Dette står i motsetning til republikanerne, som etter 1972 ikke presiserer at dette er et viktig skille en eneste gang. At republikanerne unnlater å påpeke at skillet mellom stat og kirke er et viktig skille, behøver selvsagt ikke bety at de er mot et slikt skille. Men man kan samtidig tolke en nedtoning av viktigheten av dette som et bevisst strategisk valg fra republikanernes side. Det er grunn til å tro at mange amerikanere forbinder et skille mellom stat og kirke med det de oppfatter som negative følger av dette skillet. Dermed kan man ved å vektlegge viktigheten av et skille mellom stat og kirke stå i fare for å bli forbundet med forbud mot frivillig bønn i skolen og begrensninger av retten til å utøve sin religion i det offentlige rom. Ved å ikke fokusere på viktigheten av dette skillet, unngår republikanerne eventuelle misforståelser. Dette er også en tolkning som muligens kan forklare hvorfor demokratene omtaler problemstillingen så lite som de gjør. Hvis demokratene ønsker å opprettholde gjeldende rett, men samtidig antar at dette er et relativt upopulært standpunkt i folket, så er det et klokt strategisk valg å ikke argumentere mye for at skillet mellom stat og kirke skal være som det har vært.

At republikanernes argumenter øker i intensitet ved at de lar være å fokusere på viktigheten av skillet mellom stat og kirke, samt at de benytter sterkere ord for å overbevise om at dette er noe som betyr mye for dem, er forhold som taler for at retningsmodellen ligger til grunn for de strategiske vurderingene partiet gjør i kampen for å vinne velgere. For demokratene kan man derimot ikke si det samme. De er veldig vage i sine uttalelser, noe som kan tolkes som at partiet prøver å vinne medianvelgeren ved å innta en sentrumsposisjon.

Sett i forhold til salience-teorien, kan partienes fokusering skyldes det faktum at et flertall av befolkningen synes å være skeptiske til et for strengt skille mellom

stat og kirke. Det betyr at dette er en sak republikanerne kan vinne stemmer på å vektlegge, mens det er en sak demokratene kan tape på å tillegge for mye vekt.

På bakgrunn av analysen er det, med visse forbehold, grunnlag for å verifisere *H3*. Republikanerne er mer positive til en oppmykning av skillet mellom stat og kirke enn demokratene og partiets argumentasjon øker i intensitet i løpet av perioden. Det er grunn til å påpeke at når det gjelder demokratene, så har de omtalt problemstillingen i så liten grad at det er vanskelig å si noe fornuftig omkring variasjonen i deres argumentasjon.

6.2 Familieverdier

Hvis resultatet av ordtellingen er et godt mål på hvor mye partiene har vektlagt familien i sine partiprogrammer, så har demokratene vektlagt familien omtrent like mye som republikanerne siden 1964, perioden sett under ett. Dermed kan man si at dersom det er en forskjell i demokratenes og republikanernes syn på familien, så kan den ikke spores ved å se på hvor mye partiene vektlegger familien i sine programmer. Resultatet var ikke uventet, all den tid nesten alle amerikanere oppgir at de tror på familieverdier som en bærebjelke i samfunnet (Himmelfarb, 1999: 120). Dette synet kan også spores i begge partienes partiprogrammer. Begge partiene omtaler ofte familien som en viktig institusjon i samfunnet og taler varmt om å styrke familiens stilling. Det er imidlertid uklart hva de mener med "familien" når de sier de tror på familieverdier.

For å granske dette nærmere er det mulig å ta utgangspunkt i skillet mellom den tradisjonelle kjernefamilien og det Himmelfarb (1999) kaller "den postmoderne familien", og se om det er noen forskjell på partienes syn på disse ideene om familien. Med utgangspunkt i et konservativt syn på familien, altså den tradisjonelle kjernefamilien med mor, far og barn, ble det i en gjennomgang av partiprogrammene lett etter utsagn som enten bekrefter ideen om at dette er den "riktige" familieformen, utsagn som kan tolkes som en skepsis mot et utvidet familiebegrep, eller utsagn som kan tolkes som en aksept for et utvidet familiebegrep. Med et utvidet familiebegrep menes aksept for homofile ekteskap, barn født utenfor ekteskapet, skilsmisser og

aleneforeldre. Når det gjelder motstand mot et utvidet familiebegrep, så forventes det at den kan uttrykkes direkte enten ved å uttrykke motstand mot homofile ekteskap eller ved å uttrykke bekymring for økt antall skilsmisser og barn født utenfor ekteskap. Det er selvfølgelig ikke forventet å finne utsagn som oppfordrer til skilsmisser og til å få barn utenfor ekteskapet. En forskjell mellom partiene her kan kun måles ved hvor mye partiene vektlegger skilsmisser og det økende antallet barn født utenfor ekteskapet som et problem. Et fravær av utsagn som uttrykker bekymring overfor økende antall aleneforeldre og skilsmisser kan selvsagt ikke tolkes dit hen at partiet ikke er bekymret for dette, eller at partiet mener at dette er en god utvikling.

6.2.1 Republikanernes syn på den tradisjonelle kjernefamilien

I 1976 uttrykker republikanerne bekymring for at samfunnsutviklingen fører til et press på familien: "As modern life brings changes in our society, it also puts stresses on families trying to adjust to new realities while maintaining cherished values" Videre uttrykker partiet en bekymring for en økning i antallet skilsmisser (R.P.P. 1976: 13).

I 1980 vektlegger republikanerne den tradisjonelle familien, og uttrykker bekymring for at kvinner er de som lider mest som følge av den ødeleggelse av familien partiet mener en er vitne til (R.P.P. 1980: 12). I tillegg til dette uttrykker de et ønske om at skattesystemet ikke skal ramme ektepar hardere enn single (R.P.P. 1980: 19).

Partiprogrammet i 1984 vektlegger viktigheten av stabile familier: "We must do more to enable persons to remain within the unbroken family circle" (R.P.P. 1984: 19). Splittede familier blir oppgitt som en viktig årsak til fattigdom, og det uttrykkes en bekymring for at velferdsordninger oppfordrer tenåringer til å få barn utenfor ekteskapet. Partiet ønsker å endre lovgivningen slik at dette ikke lenger lønner seg (R.P.P. 1984: 39).

I 1988 uttrykker republikanerne bekymring for følgene av 1960-tallets motkulturer: "In the 1960s and 1970s, the family bore the brunt of liberal attacks on everything the American people cherished" (R.P.P. 1988: 19). Videre uttrykker

---

partiet en støtte til programmer som lærer ungdom tradisjonelle familieverdier: "We support efforts like the Adolescent Family Life program to teach teens the traditional values of restraint and the sanctity of marriage" (R.P.P. 1988: 23). Viktigheten av stabile familier kommer frem når partiet skriver: "Divorce, desertion, and illegitimacy have been responsible for almost all the increase in child poverty in the last 15 years" (R.P.P. 1988:43).

I 1992-programmet uttrykker republikanerne også uro over en samfunnsutvikling som de hevder er skadelig for familien: "Today, more than ever, the traditional family is under assault" (R.P.P. 1992: 3). Dette året er partiet mer forklarende når de skriver om hva som er den riktige familieformen. At den tradisjonelle kjernefamilien ligger i bunn av republikanernes argumentasjon går klart frem her: "...Congress and the States shall enact no law abridging the rights of the family formed by blood, marriage, adoption, or legal custody-rights which are anterior and superior to those of government" (R.P.P. 1992: 4). Videre uttrykker partiet en bekymring for de negative konsekvensene skilsmisser har, og oppfordrer de lovgivende myndigheter i delstatene til å gjøre noe for å øke familiestabiliteten (R.P.P. 1992: 5). Viktigheten av å vokse opp med en mor og en far vektlegges: "The two-parent family still provides the best environment of stability, discipline, responsibility, and character" (R.P.P. 1992: 5). Partiet ønsker også dette året at skattesystemet ikke skal diskriminere gifte par (R.P.P. 1992: 6). Videre fremmes en påstand om at velferdsystemet fører til ustabile familier og til barn utenfor ekteskapet: "Today's welfare system is anti-work and anti-marriage. It taxes families to subsidize illegitimacy. It rewards unethical behavior and penalizes initiative" (R.P.P. 1992: 16). Dette utsagnet kan tolkes som at republikanerne mener at det å få barn utenfor ekteskapet er uetisk. Bruken av ordet "illegitimacy" er også noe som bidrar til å forsterke inntrykket av at republikanerne mener det er moralsk galt å få barn utenfor ekteskapet.

I 1996 kommer det også klart frem at republikanerne mener den tradisjonelle kjernefamilien er den beste familieformen. Partiet definerer ekteskapet som å være en union mellom en mann og en kvinne, og uttrykker motstand mot homofile ekteskap

---

(R.P.P. 1996: 23). En skepsis mot andre familieformer enn den tradisjonelle kjernefamilien kommer også frem når partiet skriver: "The key to welfare reform is restoring personal responsibility and encouraging two-parent households" (R.P.P. 1996: 37). Dette synet bekreftes videre: "Because illegitimacy is the most serious cause of child poverty, we will encourage States to stop cash payments to unmarried teens and set a family cap on payments for additional children" (R.P.P. 1996: 38). I tillegg til dette ønsker republikanerne å revidere skilsmisellovene for å sørge for stabile hjem, og for å beskytte den uskyldige ektefelle og det uskyldige barn (R.P.P. 1996: 31-32). Det uttrykkes en motstand mot legalisering av homofile ekteskap (R.P.P. 1996: 23). Skattelegging av familier er også et tema dette året: "Their problem starts in the White House. Bill Clinton has hit families with higher taxes, vetoed their tax relief, and given their money to special interest groups. He has meddled in their schools, fought family choice in education, and promoted lifestyles inimical to their values" (R.P.P. 1996 31). Videre i programmet fokuseres det på det arbeidet republikanerne har gjort for å styrke familien, spesielt fokuseres det på deres arbeid for å fjerne den såkalte "ekteskapsstraffen" i skattesystemet (R.P.P. 1996: 31).

Også i 2000 nevner republikanerne ekteskapsstraffen i skattesystemet (R.P.P. 2000: 4); igjen gjentas viktigheten av å ha en mor og en far i familien for familiens stabilitet (R.P.P. 2000: 16); fattigdom blir nevnt som en negativ følge av skilsmisser (R.P.P. 2000: 17); delstatene oppfordres til å revidere skilsmisellovene slik at ekteskapet styrkes; det uttrykkes støtte til den tradisjonelle definisjonen av ekteskap som en union mellom en mann og en kvinne; og det uttrykkes motstand mot at dommere og byråkrater skal kunne tvinge delstatene til å akseptere andre samlivsformer enn den tradisjonelle kjernefamilien som ekteskap (R.P.P. 2000: 18).

Partiprogrammet for 2004 er det republikanske partiprogrammet som vier klart mest plass til familieverdier. Temaet blir behandlet i et helt kapittel med tittelen: "protecting marriage" (R.P.P. 2004: 84). Her skriver partiet om viktigheten av et grunnlovstillegg som beskytter ekteskapet, og om viktigheten av å ha en mor og en far innenfor rammene av ekteskapet. Partiet uttrykker stor frykt for at enkelte dommere skal kunne oppheve og ødelegge den status ekteskapet har hatt. "Attempts

to redefine marriage in a single state or city could have serious consequences throughout the country". Det fastslås at et grunnlovstillegg er det eneste som med sikkerhet kan hindre dommerne i å omdefinere ekteskapet. Hva som er republikanernes idealfamilie presiseres: "We also believe that while families exist in many different forms, there are ideals to strive for. Evidence shows us that children have the best chance at success when raised by a mother and a father who love and respect each other as well as their children" (R.P.P. 2004: 80).

Hvis man skal oppsummere funnene fra de republikanske partiprogrammene, så er det viktigste at det ikke er funnet et eneste utsagn som kan tolkes som en støtte til det utvidede familiebegrepet. Partiet viser en skepsis både overfor aleneforeldre og overfor barn født utenfor ekteskapet. Partiet uttrykker bekymring for det økende antall skilsmisser, og har en uttrykt motstand mot ekteskapsrettigheter for homofile. Konklusjonen er at republikanerne uforbeholdent står for det tradisjonelle familiebegrepet.

6.2.2 Demokratene syn på den tradisjonelle kjernefamilien

I de demokratiske partiprogrammene kommer de første utsagnene av interesse i 1976. Da gir demokratene uttrykk for motstand mot at skattesystemet skal ramme ektepar urettferdig (D.P.P. 1976: 8). Partiet uttrykker bekymring for at velferdssystemet fører til ustabile familier (D.P.P. 1976: 15). Det uttrykkes et ønske om at velferdssystemet skal behandle stabile og splittede familier likt (D.P.P. 1976: 16), og ødelagte familier blir oppgitt som en årsak til uroen på 60-tallet (D.P.P. 1976: 21).

Fire år senere kommer et utsagn som kan tolkes som en aksept for det utvidede familiebegrepet: "While the American family structure has changed radically in recent years, the family remains the key unit of our society" (D.P.P. 1980: 33). Videre i programmet gjentar partiet at velferdssystemet ikke må diskriminere ektepar på den måten at det lønner seg å skille seg. Delstatene oppfordres til å yte støtte til ektepar, og til å fjerne fordeler ved å skille seg (D.P.P. 1980: 26).

I 1984 uttrykker demokratene motstand mot et konformt familiebegrep: "In Ronald Reagan's vision of America, there are no single parent families, women only

---

stay at home and care for children” (D.P.P. 1984: 7). Dette kan tolkes som en åpenhet mot et utvidet familiebegrep. For å styrke familiene foreslår partiet at man ikke lenger kan pålegge arbeidssøkere med familie at de må flytte for å ta seg arbeide (D.P.P. 1984: 51).

Etter 1984 kommer det ingen utsagn av interesse før i 1996. Da viser demokratene en skepsis mot at barn blir født utenfor ekteskapet når de skriver: ”We must send the strongest possible signal to young people that it is wrong to get pregnant or father a child until they are married and ready to support that child and raise that child” (D.P.P. 1996: 17). Demokratene er likevel ikke like strenge som republikanerne ettersom de skriver: ”Republicans wanted to cut off young, unwed mothers -- because they actually thought their children would be better off living in an orphanage. They were dead wrong, and we stopped them” (D.P.P. 1996: 15).

I partiprogrammet for 2000 skriver demokratene følgende: ”Today, families come in all different shapes and sizes, but they all face similar challenges” (D.P.P. 2000: 25). Dette kan klart tolkes som en aksept for et utvidet familiebegrep.

I 2004 uttrykker demokratene skepsis til republikanernes ”Defence of Marriage Act”: ”In our country, marriage has been defined at the state level for 200 years, and we believe it should continue to be defined there” (D.P.P. 2004: 34). Når man ser denne uttalelsen i lys av det som er republikanernes motiv bak ”Defence of Marriage Act”, så kan dette tolkes som en støtte til et utvidet familiebegrep. Hensikten med denne loven er blant annet å hindre at delstatene skal kunne tillate homofile ekteskap – og å hindre at de andre delstatene som følge av sedvane skal bli nødt til å godkjenne de ekteskap som inngås og godkjennes i andre delstater. Dette kan i praksis være å tillate homofile ekteskap, noe republikanerne ønsker å stoppe. Selv om demokratene ikke direkte sier at de støtter homofile ekteskap, så vil de praktiske konsekvensene av at ekteskap skal defineres på delstatsnivå kunne være en de facto legalisering av homofile ekteskap.

6.2.3 Sammenligning av republikanernes og demokratenes syn på den tradisjonelle kjernefamilien

Ettersom det ikke er funnet en eneste setning som kan tolkes som en støtte til et utvidet familiebegrep i de republikanske partiprogrammene, så er det rimelig å konkludere med at ideen om at kjernefamilien er den riktige familieform ligger bak alt det republikanerne sier om familien. Partiet uttrykker bekymring for skilsmisser og barn født utenfor ekteskapet, og uttrykker motstand mot homofile ekteskap. Når det gjelder utviklingen av argumentasjonen, så ser man en stabilisering på begynnelsen av 90-tallet. Da tar partiprogrammet opp alle aspekter, og ingen nye saker kommer senere på banen.

Demokratene er langt vagere. De har riktignok enkelte utsagn som går i retning av at partiet mener den tradisjonelle kjernefamilien er den riktige familieformen, men partiet har også flere utsagn som kan tolkes som en aksept for en utvidelse av familiebegrepet. Til tross for at demokratene er rimelig vage og flertydige er det grunnlag for å si at partiene er polariserte når det gjelder syn på den tradisjonelle kjernefamilien. Republikanerne markerer en så entydig støtte til tradisjonelle familieverdier at forskjellen mellom partiene er tydelig. Polariseringen kommer til syne i løpet av åttitallet, og befester seg etter hvert som republikanernes argumentasjon øker i volum og intensitet.

I forhold til hvilke strategier som kan tenkes å ligge bak partienes ulike fokus, så er det ingen tvil om at republikanerne markerer seg tydelig som forkjemper for tradisjonelle familieverdier. Dette kan tyde på at de strategiske vurderinger partiet har gjort er påvirket av retningsmodellen. Demokratene på sin side har en langt mer diplomatisk holdning, noe som kan bety at deres strategiske vurderinger ikke er influert av retningsteorien. Denne vage tilnærmingen kan selvsagt skyldes at dette er en sak som splitter partiet, så det bør kanskje ikke legges for mye vekt på disse tolkningene. Det er likevel klart at dersom retningsteorien hadde ligget til grunn for demokratenes strategier, så hadde demokratene kunnet markert seg langt tydeligere som en forkjemper for et utvidet familiebegrep og for homofile ekteskap. Spørsmålet er imidlertid om en slik markering er utenfor "region of acceptability". På bakgrunn

av salience-teorien, så kan demokratenes nedtoning av holdningene forklares med at partiet anser det å fronte en slik sak som noe de vil tape stemmer på. Hvis dette er tilfellet, er det klart at det å ikke fronte saken er et riktig strategisk valg.

På bakgrunn av analysen er det – med visse forbehold – grunnlag for å verifisere **H4**. Republikanerne er mer skeptiske til det utvidete familiebegrepet enn demokratene. Republikanernes argumentasjon øker dessuten i intensitet, og blir mer entydig. Når det gjelder demokratene, så er det ikke grunnlag for å si at deres argumentasjon øker i intensitet, ei heller at den blir mer entydig.

6.3 Homoseksualitet og homofiles rettigheter

Spørsmålet om homoseksualitet og homofiles rettigheter kan betraktes som en posisjonssak. De forskjellige syn på dette er ikke en uenighet om veien til målet, men en uenighet om hvorvidt et mål om like rettigheter for homofile kan betraktes som noe positivt eller ikke. Det er derfor hensiktsmessig å kode setninger som tar avstand fra eller støtter homoseksualitet og homofiles rettigheter.

6.3.1 Republikanerne om homoseksualitet og homofiles rettigheter

Fra 1964 frem til og med 1984 er det ikke funnet noen utsagn om homoseksualitet og homofiles rettigheter i de republikanske partiprogrammene, men i 1988 er det et utsagn som kan tolkes som at de tar avstand fra homofili: “Many of the health problems of young people today stem from poverty, moral confusion, and family disruption” (R.P.P. 1988: 23). Det er uklart hva partiet egentlig mener med “moral confusion”, men det er nærliggende å tro at dette er noe som inkluderer homoseksuell atferd, selv om uttrykket har en flertydig betydning.

I 1992 kommer de første utvetydige setningene om homofili og homofiles rettigheter. Da skriver republikanerne følgende: “we oppose efforts by the Democrat Party to include sexual preference as a protected minority receiving preferential status under civil rights statutes at the federal, State, and local level” (R.P.P. 1992:14). Partiet vil altså ikke at homofile skal beskyttes mot diskriminering. Videre går det frem at partiet er motstandere av ekteskapsrettigheter for homofile: “We oppose any

---

legislation or law which legally recognizes same-sex marriages and allows such couples to adopt children or provide foster care” (R.P.P. 1992: 14). I tillegg til dette viser partiet en motstand mot homoseksualitet i følgende setning: “we support the continued exclusion of homosexuals from the military as a matter of good order and discipline” (R.P.P. 1992: 58). Homoseksualitet er altså ikke forenelig med det militæres krav til orden og disiplin, i følge republikanerne.

I 1996 opprettholder republikanerne motstanden mot ekteskapsrettigheter for homofile (R.P.P. 1996: 23). Videre presiserer partiet at ekteskapet er en institusjon som skal være forbeholdt mann og kvinne: “They [congressional Republicans] passed the Defense of Marriage Act, which defines "marriage" for purposes of federal law as the legal union of one man and one woman and prevents federal judges and bureaucrats from forcing states to recognize other living arrangements as "marriages” (R.P.P. 1996: 31). I tillegg bekrefter partiet sin skepsis mot homofile i forsvaret (R.P.P. 1996: 57).

I partiprogrammet fra 2000 bekrefter republikanerne sitt syn på at ekteskapet er en union mellom en mann og en kvinne, og at byråkrater og føderale dommere ikke skal kunne tvinge delstatene til å godkjenne andre former for ekteskap (R.P.P. 2000: 18). Partiet gjentar dessuten at homofili ikke kan aksepteres i forsvaret (R.P.P. 2000: 51).

I 2004 kommer republikanerne med et direkte angrep mot domstolene i Massachusetts som godkjente homofile ekteskap: ”In the federal courts, scores of judges with activist backgrounds in the hard-left now have lifetime tenure. Recent events have made it clear that these judges threaten America’s dearest institutions and our very way of life. In some states, activist judges are redefining the institution of marriage.” Videre argumenteres det dette året for et grunnlovstillegg som klart definerer ekteskap som en union mellom mann og kvinne. Dette vil hindre de partiet kaller ”activist judges” fra å snikinnføre homofile ekteskap (R.P.P. 2004: 77-78).

Det er ikke registrert noen setninger i republikanernes partiprogrammer som kan tolkes som en aksept av homoseksualitet eller en støtte til homofiles rettigheter.

6.3.2 Demokratene om homoseksualitet og homofiles rettigheter

Det første demokratiske partiprogrammet hvor man kan finne utsagn som kan tolkes som en støtte til homofiles rettigheter er partiprogrammet fra 1972. Der skriver demokratene følgende: “Americans should be free to make their own choice of lifestyles and private habits without being subject to discrimination or prosecution” (D.P.P. 1972: 15). Spørsmålet her er om man kan tolke det at man skal kunne gjøre sine egne valg angående livsstil og vaner dit hen at det også inkluderer valg av en homofil livsstil. I lys av tiden dette er skrevet i er dette ikke gitt, men likevel er det klart at en vid tolkning av dette utsagnet også inkluderer valg av homofil livsstil.

I 1980 inkluderer derimot demokratene homofile eksplisitt når de snakker om grupper som ikke skal diskrimineres: ”All groups must be protected from discrimination based on race, color, religion, national origin, language, age, sex or sexual orientation” (D.P.P. 1980: 44-45). I tidligere demokratiske partiprogram er ikke homofile inkludert når partiet snakker om grupper som ikke skal diskrimineres. Fra og med 1980 inkluderes homofile i denne standardformuleringen i hvert eneste partiprogram.

I 1984 uttrykkes det bekymring for en økning i vold mot blant andre homofile, og det hevdes at demokratene vil gjøre noe for å stoppe dette (D.P.P. 1984: 54). Denne bekymringen gjentas i 1992, hvor det også tas til orde for at homofiles borgerrettigheter må styrkes, og at forsvaret må slutte å diskriminere på bakgrunn av seksuell legning (D.P.P. 1992: 7).

I partiprogrammet fra 1996 kommer det første utsagnet som kan tolkes som en støtte til homofile ekteskap: “We support continued efforts, like the Employment Non-Discrimination Act, to end discrimination against gay men and lesbians and further their full inclusion in the life of the nation” (D.P.P. 1996: 32). Dette er selvsagt ingen eksplisitt støtte til homofile ekteskap, men en vid tolkning av “full inclusion” kan også innebære ekteskapsrettigheter. I 2000 ordlegger demokratene seg på samme vis, og argumenterer for at homofile skal inkluderes fullt og helt, men uten å nevne om dette inkluderer ekteskapsrettigheter (D.P.P. 2000: 35). I 2004 kommer også en setning som kan tolkes i retning av en støtte til homofile ekteskap: “In our

---

country, marriage has been defined at the state level for 200 years, and we believe it should continue to be defined there" (D.P.P. 2004: 34). Dette er heller ingen eksplisitt støtte til homofile ekteskap, men sett i lys av at en føderal lovgivning i dette tilfellet ville ha begrenset delstatenes mulighet til å innføre homofile ekteskap, så er det mulig å tolke dette innlegget som en støtte til homofile ekteskap.

Det er ikke registrert noen utsagn i demokratenes partiprogrammer som kan tolkes som en motstand mot homoseksualitet eller homofiles rettigheter.

6.3.3 Sammenligning av republikanernes og demokratenes syn på homofili og homofiles rettigheter

Ettersom demokratene i alle sine utsagn viser støtte til homofiles rettigheter og republikanerne i alle sine utsagn viser skepsis til homofiles rettigheter, så er det grunn til å si at det er en forskjell i deres syn på homofili og homofiles rettigheter. At demokratene inkluderer "sexual orientation" når de nevner uakseptabel diskriminering, mens republikanerne gjør et poeng ut av at homoseksuelle ikke skal beskyttes, er tydelige tegn på forskjellige holdninger. Republikanerne tar klart avstand fra andre ekteskapsformer enn den tradisjonelle – mellom mann og kvinne – mens demokratene har flere utsagn som kan tolkes i retning av en støtte for homofile ekteskap. Det blir følgelig naturlig å konkludere med at partiene er polariserte når det gjelder synet på homoseksualitet og homofiles rettigheter. Selv om det er spor av polarisering før 90-tallet, kommer ikke polariseringen skikkelig til uttrykk før 1992.

Hvis man skal tolke partienes strategier på bakgrunn av retning- og nærhetsmodellen, så er det tydelig at republikanerne markerer seg som et parti som ikke aksepterer homoseksualitet. Demokratene på sin side kunne strengt tatt ha markert seg tydeligere i kraft av at de ikke eksplisitt støtter ekteskapsrettigheter, men har kun et par setninger som kan tolkes som en støtte. Dette kan først og fremst skyldes at partiet er splittet, slik at de av den grunn blir nødt til å uttale seg mer diplomatisk. En annen årsak kan være det at en eksplisitt støtte til homofile ekteskap anses for å være utenfor "region of acceptability" for en så stor del av velgermassen at de ikke tør satse på det.

På bakgrunn av analysen kan man konkludere med at **H5** med visse forbehold verifiseres. Republikanerne er mer skeptiske til homoseksualitet og homofiles rettigheter enn demokratene. Republikanernes argumentasjon øker dessuten i intensitet og blir mer entydig i løpet av perioden. Selv om demokratenes argumentasjon er vag rundt homofile ekteskap, så er de rimelig klare når det gjelder homofiles rettigheter forøvrig.

6.4 Abort og livets ukrenkelighet

I denne kategorien er alle setninger som har en referanse til abort, aktiv dødshjelp, stamcelleforskning og genteknologi kodet. Disse sakene har det til felles at de handler om livets ukrenkelighet. Problemstillingene rundt abort, aktiv dødshjelp, forskning på fostre og genteknologi er posisjonssaker. Det gjør at det er mulig å kode setningene som positive eller negative til de respektive tema de behandler.

6.4.1 Republikanerne om abort

Abort er et tema som tas opp i samtlige republikanske partiprogram siden 1976. I samtlige av disse partiprogrammene tar republikanernes standpunkt mot abort. Det er likevel en viss variasjon i hvordan dette ytres.

I 1976 erkjenner republikanerne at dette er et vanskelig moralsk spørsmål som splitter partiet: "There are those in our Party who favor complete support for the Supreme Court decision which permits abortion on demand. There are others who share sincere convictions that the Supreme Court's decision must be changed by a constitutional amendment prohibiting all abortions" (R.P.P. 1976: 17). Selv om programmet innrømmer at det finnes en intern splittelse, går det frem at partiets standpunkt er en motstand mot utfallet av *Roe v. Wade*. Partiet ønsker en videre debatt rundt saken med sikte på å få innført et grunnlovstillegg som beskytter det ufødte barn (R.P.P. 1976: 17).

Også i 1980 erkjenner republikanerne at spørsmålet om abort splitter partiet. Videre antyder partiprogrammet at abort ikke bør være statens oppgave, og at skattepenger ikke skal benyttes for å finansiere abort (R.P.P. 1980: 13).

Rettssystemet, og spesielt høyesteretts rolle i spørsmålet, tillegges betydning i følgende setning: "We will work for the appointment of judges at all levels of the judiciary who respect traditional family values and the sanctity of innocent human life" (R.P.P. 1980: 47).

I 1984 nevnes det ikke lenger at dette er en sak som splitter partiet. Det uttrykkes en klar motstand mot abort: "The unborn child has a fundamental individual right to life which cannot be infringed". Som i 1976 ønsker republikanerne et grunnlovstillegg som gir det ufødte barn borgerrettigheter. Mens republikanerne i 1980 ønsket å begrense bruken av skattepenger for å finansiere abort, går partiet et skritt lenger dette året, og er mot av all bruk av offentlige midler for å finansiere abort (R.P.P. 1984: 42-43). Partiet vil heller ikke støtte organisasjoner som bidrar til utvikling av metoder for abort eller som på noen måter støtter abort (R.P.P. 1984: 51).

I partiprogrammene fra 1988 og 1992 gjentas argumentene fra 1984, med et tillegg om at partiet ikke vil støtte helsetjenester i skolen som gir rådgivning rundt abort (R.P.P. 1988: 34; R.P.P. 1992: 9). Det legges dessuten til at partiet ikke vil støtte noen internasjonale organisasjoner som støtter abort (R.P.P. 1988: 71; R.P.P. 1992: 31).

I 1996 uttrykkes motstanden på følgende vis: "We oppose abortion, but our pro-life agenda does not include punitive action against women who have an abortion" (R.P.P. 1996: 24). Partiet er motstandere av abort, men vil likevel ikke gjøre det straffbart for en kvinne å få utført en abort. Partiet legger også dette året vekt på det ufødte barns rett til liv. Det uttrykkes en støtte til et grunnlovstillegg som gir borgerrettigheter til det ufødte barn, og partiet viser hvilke konsekvenser et slikt grunnlovstillegg vil ha for dem som utfører abortinngrep: "Our purpose is to have legislative and judicial protection of that right against those who perform abortions" (R.P.P. 1996: 23). Partiet vil altså ikke straffe kvinnen, men straffe dem som tilbyr å utføre abort. I programmet tar partiet igjen avstand fra at offentlige midler skal brukes til å finansiere abort og organisasjoner som støtter abort (R.P.P. 1996: 23-24).

I partiprogrammet fra år 2000 kommer spørsmålet om ”partial birth abortion” opp for første gang: ”The Supreme Court’s recent decision, prohibiting states from banning partial-birth abortions — a procedure denounced by a committee of the American Medical Association and rightly branded as four-fifths infanticide — shocks the conscience of the nation” (R.P.P. 2000: 19-20). Utover dette gjentas argumentene fra tidligere år i stort sett samme ordlyd.

Fire år senere, i 2004, gjentas også de samme argumentene fra tidligere år. Republikanerne fremmer den samme strenge linjen i forhold til abort. Den største forskjellen fra tidligere år er at partiet bruker mer plass dette året på å fortelle hva presidenten allerede har gjennomført av lovgivning i forhold til abort. ”We praise him [the President] for signing the Born Alive Infants Protection Act. This important legislation ensures that every infant born alive...is considered a person under federal law” (R.P.P. 2004: 85).

6.4.2 Republikanerne om forskning på fostre og stamceller

I 1976 kommer republikanerne med det første utsagnet som tar opp de etiske problemene rundt forskning på foster: ”While we support valid medical and biological research efforts which can produce life-saving results, we oppose any research on live fetuses” (R.P.P. 1976: 16). Etter dette er det taust om temaet frem til i 1988 da partiet opprettholder synspunktet fra 1976 (R.P.P. 1988: 23). Dette gjentas også i programmene for 1992 og 1996 (R.P.P. 1992: 13; R.P.P. 1996: 36). I 2000 uttrykkes støtte til republikanere i Kongressen som har tatt initiativ til å beskytte fostre og å forby kloning av mennesker (R.P.P. 2000: 32-33).

I partiprogrammet fra 2004 tas de etiske problemene rundt stamcelleforskning opp for første gang: “We recognize that President Bush made a carefully considered decision to allow federal funding for stem cell research for the first time... We strongly support the President’s policy that prevents taxpayer dollars from being used to encourage the future destruction of human embryos. In addition, we applaud the President’s call for a comprehensive ban on human cloning and on the creation of human embryos solely for experimentation” (R.P.P. 2004: 67-68). Republikanerne er

---

altså tilhengere av stamcelleforskning så lenge det ikke benyttes befruktete egg som er skapt kun for å benyttes til forskning.

6.4.3 Republikanerne om aktiv dødshjelp

I partiprogrammet fra 1976 kommer den første setningen som uttrykker motstand mot aktiv dødshjelp: “We are also opposed to any legislation which sanctions ending the life of any patient” (R.P.P. 1976: 16). Etter 1976 er det taust om temaet frem til 1992, da partiet nok en gang uttrykker motstand mot aktiv dødshjelp (R.P.P. 1992: 19-20). Dette standpunktet gjentas deretter i 1996, 2000 og i 2004 (R.P.P. 1996: 23; R.P.P. 2000: 20; R.P.P. 2004: 85).

6.4.4 Demokratene om abort

Som hos republikanerne kommer det første utsagnet om abort i 1976: “We fully recognize the religious and ethical nature of the concerns which many Americans have on the subject of abortion. We feel, however, that it is undesirable to attempt to amend the U.S. Constitution to overturn the Supreme Court decision in this area” (D.P.P. 1976: 16). Motstanden mot å omstøte *Roe v. Wade* gjentas med de samme argumentene i 1980 (D.P.P. 1980: 19).

Partiprogrammet fra 1984 har ingen utsagn som omhandler abortspørsmålet direkte, men kommer inn på temaet når viktigheten av nominasjoner til høyesterett vektlegges: “Today, the fundamental right of a woman to reproductive freedom rests on the votes of six members of the Supreme Court—five of whom are over 75. That right could easily disappear during a second Reagan term” (D.P.P. 1984: 45).

I 1988 tar demokratene til orde for at retten til å få utført en abort uavhengig av betalingsevne skal grunnlovsfestes (D.P.P. 1988: 4). I 1992 presenterer partiet de samme argumentene (D.P.P. 1992: 8). Fire år senere, i 1996, er presidentens arbeid for å sikre denne rettigheten et tema: “President Clinton took executive action to make sure that the right to make such decisions is protected for all Americans. Over the last four years, we have taken action to end the gag rule and ensure safety at family planning and women's health clinics” (D.P.P. 1996: 17).

I partiprogrammet fra år 2000 gjentas argumentene fra tidligere år, men for første gang erkjennes det at dette er en sak som splitter partiet: "While the party remains steadfast in its commitment to advancing its historic principles and ideals, we also recognize that members of our party have deeply held and sometimes differing views on issues of personal conscience like abortion and capital punishment" (D.P.P. 2000: 30).

Partiprogrammet fra 2004 gjentar argumentene fra tidligere år, men uten å påpeke at dette er en sak som splitter partiet (D.P.P. 2004: 33-34).

6.4.5 Demokratene om forskning på fostre og stamceller

Den første uttalelsen om stammcelleforskning i et demokratisk partiprogram kommer i 2000: "We should allow stem cell research to make important new discoveries" (D.P.P. 2000: 28). Partiet sier imidlertid ingenting om hvorvidt man kan benytte befruktete egg til forskningen. I 2004 uttrykkes støtte til at man skal kunne forske på befruktete egg (D.P.P. 2004: 27).

6.4.6 Demokratene om aktiv dødshjelp

Det er ikke funnet noen uttalelser om aktiv dødshjelp i de demokratiske partiprogrammene.

6.4.7 Sammenligning av republikanernes og demokratenes syn på abort, forskning på fostre, og aktiv dødshjelp

Abort er en sak som for begge partier kommer inn i programmet etter høyesterettsdommen *Roe v. Wade* i 1973. Fra første gang tar de motstridende synspunkt. Republikanerne er mot abort, mens demokratene er for. Når det gjelder intensiteten i argumentasjonen, så kan man si at republikanerne først er moderate, ettersom de erkjenner at abort er et spørsmål som deler partiet. Senere blir de mer intense ettersom de ikke lenger nevner at dette er en sak som splitter. Utviklingen er motsatt for demokratene. Partiprogrammene deres unnlater å nevne at dette er en sak som splitter partiet helt frem til 2000. I forhold til romlig teori, kan det argumenteres

---

for at begge partienes strategier er påvirket av retningsteorien. Begge partiene uttrykker klare standpunkt til abortspørsmålet gjennom hele perioden.

I forhold til salience-teorien kan det umiddelbart synes litt merkelig at republikanerne fokuserer så mye på abortsaken som de gjør. Et klart flertall av USAs befolkning er mot en omstøtelse av *Roe v. Wade*, så isolert sett er det neppe så mye å hente på en slik fokusering. Hvis man ser det i sammenheng med republikanernes syn på de andre konfliktvariablene i kulturkonflikten, så kan en slik fokusering likevel være fornuftig. Man kan argumentere for at republikanerne øker sin troverdighet som et parti som står for tradisjonelle verdier ved å ta klar avstand fra abort.

Når det gjelder stamcelleforskning og forskning på fostre eller befruktete egg, så har partiene også her motstridende syn. Republikanerne viser motstand mot forskning på fostre i partiprogrammene fra 1976 og i perioden 1988 – 2004. Demokratene har kun én uttalelse som eksplisitt sier at man skal tillate forskning på befruktete egg. Det er likevel grunnlag for å konkludere med at partiene har avvikende syn på forskning på befruktete egg. Når det gjelder forskning på fostre, så kan man selvsagt ikke tolke demokratenes fravær av utsagn som en implisitt støtte til praksisen. Det er likevel uttrykk for en forskjell mellom partiene at republikanerne fokuserer på saken i alle partiprogrammene etter 1988. På samme måte kan man ikke tolke demokratenes fravær av utsagn om aktiv dødshjelp som en støtte. At republikanerne fokuserer på saken mens demokratene er tause, er imidlertid også her uttrykk for en forskjell mellom partiene. At demokratene unnlater å fokusere på aktiv dødshjelp, og at de fokuserer lite på stamcelleforskning, kan i sammenheng med salience-teorien tolkes dit hen at partiet mener dette er saker hvor partiet ikke vil vinne velgere.

På bakgrunn av analysen er konklusjonen at **H6** med visse forbehold verifiseres. Republikanerne er mer skeptiske til abort, aktiv dødshjelp og forskning på foster enn demokratene. For begge partier er argumentasjonen rundt abort rimelig stabil når det gjelder intensitet og entydighet. Et forbehold her er republikanernes partiprogram i 1976 og 1980, samt demokratenes program i 2000, hvor partiene gir uttrykk for at abort er en sak som splitter partiene. Utover dette har argumentasjonen vært entydig og stabil hele perioden for begge partiene. Når det gjelder forskning på

fostre, befruktede egg og stamceller så er forekomsten av utsagn så liten at det er vanskelig å si noe om utviklingen i argumentasjonen for demokratene.

6.5 Seksualmoral

Seksualmoral kan i utgangspunktet betraktes som en valenssak. De fleste er enige i at det å ha en høy seksualmoral er en positiv egenskap, men det er uenighet om hva en god seksualmoral innebærer. I denne kategorien fokuseres det på utsagn som støtter, eller tar avstand fra ideen om en konservativ seksualmoral. Med en konservativ seksualmoral menes ideen om at sex er noe som utelukkende hører ekteskapet til. Det forventes selvsagt ikke å finne utsagn som direkte tar avstand til ideen om at sex hører ekteskapet til. Det kan likevel argumenteres for at utsagn som tar til orde for forskning på prevensjonsmidler kan tolkes som et uttrykk for en liberal seksualmoral. Det kan selvsagt også argumenteres for at utvikling av prevensjonsmidler ikke direkte strider med en konservativ seksualmoral, ettersom dette er utvikling som også kommer ektepar til gode. Det er likevel klart at en utvikling av slike midler også kan bidra til en mer frigjort seksualmoral.

6.5.1 Republikanerne om seksualmoral

I 1972 uttrykker republikanerne støtte til prevensjonsveiledning: “Since 1969, we have increased the Federal support for family planning threefold. We will continue to support expanded family planning programs and will foster research in this area so that more parents will be better able to plan the number and spacing of their children should they wish to do so” (R.P.P. 1972: 29). Dette er det eneste utsagnet i hele perioden hvor republikanerne direkte gir uttrykk for en støtte til prevensjonsveiledning og forskning på prevensjonsmidler.

Republikanerne har derimot utsagn som kan tolkes som en støtte til en konservativ seksualmoral i samtlige partiprogram fra 1984 og frem til 2004. I 1984 uttrykker republikanerne bekymring for at seksualundervisningen i skolen ikke gir de resultater de ønsker. Det sies ikke direkte, men det antydes at seksualundervisning har en negativ effekt på antallet tenåringsgraviditeter (R.P.P. 1984: 29).

I 1988 påpekes det at seksuell avholdenhet er den sikreste måten å gardere seg mot AIDS på, og det nevnes at det er viktig å gi ungdom opplæring om dette (R.P.P. 1988: 22). Republikanerne uttrykker støtte til programmer som skal lære tenåringer om tradisjonelle verdier, og om at ekteskapet er den beste rammen for kjærlighet. Det gis dessuten uttrykk for at ungdom ikke skal få tilgang til prevensjonsmidler uten foreldrenes samtykke (D.P.P. 1988: 23).

I partiprogrammet fra 1992 gjentas viktigheten av programmer som lærer ungdom at seksuell avholdenhet er den beste garanti mot tenåringsgraviditeter og AIDS. Partiet uttrykker her motstand mot at skoler skal veilede ungdom om prevensjon og abort. Dessuten avvises det at distribusjon av kondomer kan være en løsning i kampen mot spredning av AIDS, og det presiseres at seksuell avholdenhet utenfor ekteskapet er den eneste løsningen som gir full sikkerhet (R.P.P. 1992: 12-13).

I 2000 bekreftes ønsket om å erstatte prevensjonsveiledning med programmer som anbefaler seksuell avholdenhet. Det argumenteres for at dette er en riktig satsing: “Abstinence from sexual activity is the only protection that is 100 percent effective against out-of-wedlock pregnancies and sexually transmitted diseases, including HIV/AIDS, when transmitted sexually” (R.P.P. 2000: 17).

Republikanerne repeterer i 2004 argumentene fra tidligere år. Det fokuseres på programmer som skal lære ungdom at seksuell avholdenhet før ekteskapet både er det moralsk korrekte alternativ, og er det alternativet som gir den beste beskyttelse mot negative følger av et fritt forhold til sex (R.P.P. 2004: 31).

6.5.2 Demokratene om seksualmoral

Det er kun funnet ett utsagn i demokratenes partiprogrammer som direkte støtter ideen om en konservativ seksualmoral. Det er følgende utsagn om tenåringsgraviditeter fra 1996: “Government alone cannot solve this problem...And he [President Clinton] expanded support for community-based prevention programs that teach abstinence and demand responsibility. We must send the strongest possible

signal to young people that it is wrong to get pregnant or father a child until they are married and ready to support that child and raise that child” (D.P.P. 1996: 17).

Når det gjelder utvikling av prevensjonsmidler og prevensjonsveiledning, så gir demokratene støtte til dette i alle år, med unntak av 1964, 1988 og 1996. Utsagnene dreier seg om viktigheten av å etablere institusjoner som kan veilede befolkningen – og særlig de fattige – om bruk av prevensjon.

6.5.3 Sammenligning av republikanerne og demokratenes syn på seksualmoral

Ettersom republikanerne har utsagn som kan tolkes som en støtte til en konservativ seksualmoral i samtlige partiprogram siden 1984, og demokratene kun har ett utsagn i 1996 som uttrykker det samme, er det naturlig å konkludere med at seksualmoral har en større betydning for republikanerne enn demokratene. Man kan ikke tolke demokratenes støtte til prevensjonsveiledning som en direkte støtte til en liberal seksualmoral. Likevel er dette interessant sett i lys av at republikanerne – etter å ha gitt sin tilslutning til dette synet i 1972 – etter hvert uttrykker motstand mot prevensjonsveiledning. Det at demokratene kun én gang gir sin støtte til programmer som lærer seksuell avholdenhet utenfor ekteskapet, kan selvsagt ikke tolkes dit hen at demokratene støtter en liberal seksualmoral, men fraværet av slike argumenter er i hvert fall et tegn på at demokratene er mer tilbakeholdne med å politisere personlige livsstilsvalg enn det republikanerne er. På bakgrunn av funnene kan det argumenteres for at partiene er tydelig polariserte når det gjelder synet på seksualmoral. Polariseringen kommer til uttrykk på 80-tallet, da republikanerne begynner å argumentere for seksuell avholdenhet, mens demokratene argumenterer for prevensjonsveiledning.

I forhold til romlig teori er det grunnlag for å si at republikanernes strategivalg tyder på at disse er påvirket av retningsteorien. Partiet markerer tydelig at de mener sex er noe som hører ekteskapet til. Demokratene er derimot langt mer vage i sine uttalelser. Dette kan tolkes som at de forsøker å innta en sentrumsposisjon, noe som taler for at nærhetsmodellen ligger til grunn for strategiene. Det er imidlertid et

vesentlig problem med en slik tolkning. Når det gjelder dette spørsmålet, er det grunn til å tro at det å profilere partiet som et parti for en liberal seksualmoral etter alt å dømme er utenfor "region of acceptability" i en amerikansk kontekst. Derfor kan det være lite fruktbart å tolke demokratenes strategier med utgangspunkt i romlig teori.

På bakgrunn av analysen er det, med visse forbehold, grunnlag for å verifisere **H7**, republikanerne står for en mer konservativ seksualmoral enn demokratene. Det er også grunnlag for å si at republikanernes argumentasjon øker i intensitet, mens demokratenes tvetydighet gjør det vanskelig å si at deres argumentasjon øker i intensitet.

7. Konklusjon

Opgavens problemstilling tok sikte på å undersøke om en innholdsanalyse av republikanernes og demokratenes partiprogrammer i perioden 1964 – 2004 kunne avdekke en polarisering mellom partiene med tanke på de variabler som kjennetegner kulturkonflikten. For å besvare problemstillingen ble det utledet åtte hypoteser som skulle testes ved hjelp av en kvalitativ og kvantitativ innholdsanalyse. Av disse hypotesene ble kun én forkastet. Følgelig kan det konkluderes med at analysen gir støtte til en påstand om en polarisering mellom partiene.

Analysen av manifesto-dataene viste at republikanerne hadde vektlagt tradisjonelle moralske verdier i større grad enn demokratene i perioden 1964 – 2000. Selv om demokratene hadde en relativ høy vektlegging i 1992 og i 1996, var tendensen at tradisjonelle moralske verdier hadde hatt en større plass i de republikanske partiprogrammene.

Ordtellingen viste at republikanerne hadde vektlagt religion i større grad enn demokratene hele perioden 1964 – 2004 sett under ett. Demokratene hadde imidlertid en høyere andel ord i kategorien i 1972. Dessuten var andelen omtrent like høy i 1976, 1996 og 2004. Forekomsten av ord i denne kategorien økte gjennom perioden for begge partiene, noe som kan tolkes som at religiøse tema betyr mer for partiene i dag enn tidligere. Når det gjelder vektlegging av familie, så viste ordtellingen at demokratene hadde vektlagt familien i omtrent like stor grad som republikanerne perioden sett under ett. Demokratene hadde imidlertid vektlagt familien mest i tre av de fem siste valgene. Andelen ord steg for begge partiene gjennom perioden, slik at man kan argumentere for at begge partiene vektlegger familien større grad i dag enn tidligere. Resultatet av analysen betydde dog at hypotesen om at republikanerne hadde vektlagt familien i større grad enn demokratene måtte forkastes.

Den kvalitative analysen gav – med visse forbehold – støtte til alle fem hypotesene som skulle testes. Når det gjelder partienes syn på forholdet mellom stat og kirke, viste analysen at samtlige av utsagnene som ble funnet i de republikanske partiprogrammene kunne tolkes som en støtte til en oppmykning av skillet mellom

stat og kirke, mens demokratenes utsagn gikk i retning av opprettholdelse av status quo. Analysen av utsagn om den tradisjonelle kjernefamilien viste at alle utsagnene om temaet i de republikanske partiprogrammene støttet ideen om den tradisjonelle kjernefamilien som den riktige familie. Demokratene var mer tvetydige, og hadde enkelte setninger som kunne tolkes dit hen at den tradisjonelle kjernefamilien var den beste familieform, mens andre setninger gikk i retning av en aksept for et utvidet familiebegrep. Når det gjelder partienes syn på homofili og homofiles rettigheter viste analysen at republikanerne i alle sine utsagn tok avstand fra homofiles rettigheter. Demokratene derimot, uttrykte støtte til homofiles rettigheter i alle sine utsagn om temaet. Abort kom opp i partiprogrammene for første gang i 1976, og partiene gav fra første stund uttrykk for forskjellige holdninger. Republikanerne uttrykte dessuten motstand mot aktiv dødshjelp, og forskning på fostre og befruktede egg. Demokratene hadde ingen utsagn om aktiv dødshjelp, og hadde kun ett utsagn som uttrykte støtte til forskning på befruktede egg. Når det gjelder partienes syn på seksualmoral, så gir republikanerne klart uttrykk for støtte til ideen om en konservativ seksualmoral. Demokratene på sin side er langt vagere og sparsommelig med utsagn – selv om partiet i 1996 hadde ett utsagn som gikk i retning av en konservativ seksualmoral – så uttrykte de flere ganger i perioden støtte både til forskning på prevensjonsmiddel og prevensjonsveiledning.

Av de åtte hypotesene som ble utformet, ble altså kun hypotesen om at republikanerne hadde vektlagt familien i større grad enn demokratene forkastet. Man kan imidlertid på bakgrunn av den kvalitative analysen argumentere for at ideen om den tradisjonelle kjernefamilien ligger bak alt det republikanerne skriver om familien. Det betyr at når republikanerne omtaler familien, så er det den tradisjonelle kjernefamilien som omtales. For demokratene derimot, er det ikke nødvendigvis den tradisjonelle kjernefamilien de mener når de snakker om familien. Den kvalitative analysen setter dermed partienes vektlegging av familien i ett litt annet lys. Ettersom skillet mellom den tradisjonelle kjernefamilien og den postmoderne familien synes å være det som skiller i kulturkonflikten, så kan man ikke legge for mye vekt på at demokratene ser ut til å ha vektlagt familien i like stor grad som republikanerne. På

bakgrunn av den kvalitative analysen er det lite som tyder på at demokratene prøver å markere seg i kulturkonflikten med sin vektlegging av familien.

Når det gjelder partienes strategier, er det tydelig at republikanerne markerer seg med intensitet omkring alle de fem variablene som ble analysert i den kvalitative analysen. Analysen viste at republikanerne økte sin vektlegging og intensitet i alle sakene som ble undersøkt. Det er dermed gode grunner til å tro at de har høy troverdighet blant velgerne som et parti som vil beskytte tradisjonelle verdier. Demokratene synes å være langt mer moderate i sin profilering av sakene, selv om partiet markerer seg relativt tydelig i abortsaken. Årsaken til demokratenes moderate utsagn kan skyldes flere forhold. For det første kan det skyldes uenighet om sakene innad i partiet. For det andre kan det skyldes at det å markere intense eller ekstreme standpunkt i disse sakene, anses for å være utenfor "region of acceptability". En tredje årsak kan være at demokratene strengt tatt ikke behøver å markere seg i disse sakene. Republikanerne markerer seg tydelig i motsatt retning, noe som betyr at de velgerne demokratene kunne ha tilfredsstilt ved å markere retning i forhold til kulturkonfliktvariablene, uansett legger merke til republikanernes markering i uønsket retning.

Polariseringen mellom partiene kommer til uttrykk først og fremst ved at nye saker kommer på banen. På bakgrunn av den kvalitative analysen kan det argumenteres for at polariseringen finner sted i løpet av 70- og 80-tallet, og at man etter 1992 stort sett ser en stabilisering av holdningene. Kun skillet mellom stat og kirke var en aktuell problemstilling i 1964. I 1976 uttrykker begge partiene for første gang uro omkring presset på familien som institusjon. Abort blir også nevnt for første gang av begge partiene i 1976. Forsking på fostre og aktiv dødshjelp blir dessuten nevnt av republikanerne dette året. Homofiles rettigheter blir første gang nevnt eksplisitt av demokratene i 1980, mens det nevnes av republikanerne første gang i 1988. Når det gjelder seksualmoral, så tar demokratene opp prevensjonsveiledning første gang i 1968. I 1984 gir republikanerne for første gang uttrykk for støtte til en konservativ seksualmoral. Den kvantitative analysen gir også støtte til påstanden om at man ser en stabilisering av kulturkonflikten rundt valget i 1992.

Oppgavens utgangspunkt var Fiorinas (2005) konklusjon om at elitene var polariserte omkring kulturkonflikten. Det er grunn til å si at analysen gir støtte til Fiorinas konklusjon. En polarisering på elitenivå kan på mange måter også forklare medias feilslutning om at amerikanerne på massenivå er polariserte. Det er de politiske elitene som setter dagsorden, og en økt polarisering blant de politiske elitene kan lett lede til feilslutninger om polarisering på massenivå.

Kildeliste

- Berelson, Bernard (1952): *Content Analysis in Communications Research*. New York: Free Press.
- Bianco, William T. (2001): *American Politics – Strategy and choice*. New York / London: Norton.
- Budge, Ian (2001): *Mapping policy preferences. Estimates for parties, electors, and governments 1945-1998*. Oxford: Oxford University Press.
- Budge, Ian, David Robertson & Derek Hearl (red.) (1987): *Ideology, strategy and party change: Spatial analyses of post-war election programmes in 19 democracies*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Brox, Ottar (1993): “Politiske gjerninger som kommunikasjon” i Bjørn-Erik Rasch (red.): *Symbolpolitikk og parlamentarisk styring*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Dalton, R. J., S. C. Flanagan & P. A. Beck (1984): “Political Forces and Partisan Change”, kap 15 i Dalton, Russel J., S.C. Flanagan & P. A . Beck (red.): *Electoral Change in Advanced Industrial Democracies*. Princeton NJ: Princeton University Press.
- Franklin, Mark N. (1992): “The Decline of Cleavage Politics”, i Franklin, Mark N., T. Mackie & H. Valen m.fl. (red.): *Electoral Change: Responses to Evolving Social and Attitudinal Structures in Western Countries*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Fiorina, Morris P. (2005): *Culture War? – The Myth of a Polarized America*. New York: Pearson Longman.
- Fiorina, Morris P., Paul E. Peterson & D. Stephen Voss (2004): *America’s New Democracy*. New York: Penguin Academics.
- Gaustad, Edwin & Leigh Schmidt (2002): *The Religious History of America – The Heart of the American Story from Colonial Times to Today*. New York: Harper San Francisco.
- Goffman, Erving (1959) *Presentation of Self in Everyday Life*. New York: Doubleday Anchor.
- Hellevik, Ottar (1999): *Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Himmelfarb, Gertrude (1999): *One Nation, Two Cultures*. New York: Alfred A. Knopf.
- Krippendorff, Klaus (1980): *Content analysis: an introduction to its methodology*, London: Sage Publications

- Lawrence, Jill (2002): "Behind its United Front" *USA Today*: 18 februar.
- MacDonald, Stuart Elaine, George Rabinowitz & Ola Listhaug (2004): "Bush vs. Gore – policy issues in the 2000 U.S. Presidential Election", *Tidsskrift for samfunnsforskning* 2: 185-214.
- Rabinowitz, George (1978): "On the Nature of Political Issues: Insights from a Spatial Analysis." *American Journal of Political Science* 22: 793-817.
- Rabinowitz, George og Stuart E. Macdonald (1989): "A Directional Theory of issue voting", *American Political Science Review* 83: 93-121.
- Rasch, Bjørn Erik (1993): "Hva er symbolpolitikk?" i Bjørn Erik Rasch (red.): *Symbolpolitikk og parlamentarisk styring*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Robertson, David (1976): *A Theory of Party Competition*. London og New York: Wiley.
- Volkens, Andrea (2001): "Quantifying the Election Programmes: Coding Procedures and Controls", kap. 4: i Budge, Ian m. fl (red.): *Mapping Policy Preferences. Estimates for Parties, Electors, and Governments 1945-1998*. Oxford: Oxford University.
- Hagtvedt, Bernt (2003): "Politisk-kulturelle årsaker til USAs Irak-strategi", i Bjørn Erik Rasch m.fl. (red): *Spillet om Irak*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Weber, Robert Philip (1990): *Basic Content Analysis*. London: Sage Publications.
- The Economist* (2002): "On his high horse" 9-15 november.
- The Economist* (2004): "The politics of values" 9-15 oktober.
- Stokes, Donald (1966): "Spatial Models of Party Competition" i Angus Campbell m.fl.: *Elections and the Political Order*. New York: John Wiley and Sons, Inc.
- Aardal, Bernt & Frode Berglund (2004): "Valgdeltagelse, partitilknytning og stemmegivning" i Bernt Aardal m.fl. (red.): *I valgkampens hete*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Aardal, Bernt m.fl. (2004): "Strategisk kommunikasjon og politisk usikkerhet" i Bernt Aardal m.fl. (red.): *I valgkampens hete*. Oslo: Universitetsforlaget.

Kilder hentet fra internett

- The Pew Research Center for the People and the Press (1999) *Technology Triumphs, Morality Falters* 3. juli 1999 [online]. – URL: <http://people-press.org/reports/print.php3?ReportID=57>
- The Pew Research Center for the People and the Press (2001) *Faith-Based Funding Backed, But Church-State Doubts Abound* 10. april 2001 [online]. – URL: <http://people-press.org/reports/print.php3?ReportID=15>

The Pew Research Center for the People and the Press (2003a) *The 2004 Political Landscape Evenly Divided and Increasingly Polarized* 5. november 2003 [online]. – URL: <http://people-press.org/reports/pdf/196.pdf>

The Pew Research Center for the People and the Press (2003b) *Religious Beliefs Underpin Opposition to Homosexuality - Republicans Unified, Democrats Split on Gay Marriage* 18. november 2003 [online]. – URL: <http://people-press.org/reports/pdf/197.pdf>

The Pew Research Center for the People and the Press (2005a) *Beyond Red vs. Blue – Republicans divided about role of government – democrats by social and personal values* 10. mai 2005 [online]. – URL: <http://people-press.org/reports/pdf/242.pdf>

The Pew Research Center for the People and the Press (2005b) *Strong Support for Stem Cell Research – abortion and rights of terror suspects top court issues* 3. august 2005 [online]. – URL: <http://people-press.org/reports/pdf/253.pdf>

The Pew Research Center for the People and the Press (2005c) *Public Divided on Origins of Life – Religion a strenght and weakness for both parties* 30. august 2005 [online]. – URL: <http://people-press.org/reports/pdf/254.pdf>

Partiprogrammer

Democratic Party Platform of 1964 – One nation, One people (1964) [online]. – URL: <http://www.presidency.ucsb.edu/showplatforms.php?platindex=D1964>

Democratic Party Platform of 1968 – The terms of our duty (1968) [online]. – URL: <http://www.presidency.ucsb.edu/showplatforms.php?platindex=D1968>

Democratic Party Platform of 1972 – New Directions 1972-76 (1972) [online]. – URL: <http://www.presidency.ucsb.edu/showplatforms.php?platindex=D1972>

Democratic Party Platform of 1976 (1976) [online]. – URL: <http://www.presidency.ucsb.edu/showplatforms.php?platindex=D1976>

Democratic Party Platform of 1980 (1980) [online]. – URL: <http://www.presidency.ucsb.edu/showplatforms.php?platindex=D1980>

Democratic Party Platform of 1984 (1984) [online]. – URL: <http://www.presidency.ucsb.edu/showplatforms.php?platindex=D1984>

Democratic Party Platform of 1988 (1988) [online]. URL: <http://www.presidency.ucsb.edu/showplatforms.php?platindex=D1988>

Democratic Party Platform of 1992 - A New Covenant with the American People (1992) [online]. – URL: <http://www.presidency.ucsb.edu/showplatforms.php?platindex=D1992>

Democratic Party Platform of 1996 - Today's Democratic Party: Meeting America's Challenges, Protecting America's Values (1996) [online]. – URL: <http://www.presidency.ucsb.edu/showplatforms.php?platindex=D1996>

- Democratic Party Platform of 2000 (2000) [online]. – URL:
<http://www.presidency.ucsb.edu/showplatforms.php?platindex=D2000>
- Democratic Party Platform of 2004 (2004) [online]. – URL:
<http://www.presidency.ucsb.edu/showplatforms.php?platindex=D2004>
- Republican Party Platform of 1964 – For the People (1964) [online]. – URL:
<http://www.presidency.ucsb.edu/showplatforms.php?platindex=R1964>
- Republican Party Platform of 1968 (1968) [online]. – URL:
<http://www.presidency.ucsb.edu/showplatforms.php?platindex=R1968>
- Republican Party Platform of 1972 (1972) [online]. – URL:
<http://www.presidency.ucsb.edu/showplatforms.php?platindex=R1972>
- Republican Party Platform of 1976 (1976) [online]. – URL:
<http://www.presidency.ucsb.edu/showplatforms.php?platindex=R1976>
- Republican Party Platform of 1980 (1980) [online]. – URL:
<http://www.presidency.ucsb.edu/showplatforms.php?platindex=R1980>
- Republican Party Platform of 1984 – Americas Future Free and Secure (1984) [online]. – URL:
<http://www.presidency.ucsb.edu/showplatforms.php?platindex=R1984>
- Republican Party Platform of 1988 – An American Vision: For Our Children and Our Future (1988) [online]. – URL:
<http://www.presidency.ucsb.edu/showplatforms.php?platindex=R1988>
- Republican Party Platform of 1992 - The Vision Shared: The Republican Platform, Uniting Our Family, Our Country, Our World (1992) [online]. – URL:
<http://www.presidency.ucsb.edu/showplatforms.php?platindex=R1992>
- Republican Party Platform of 1996 (1996) [online]. – URL:
<http://www.presidency.ucsb.edu/showplatforms.php?platindex=R1996>
- Republican Party Platform of 2000 (2000) [online]. – URL:
<http://www.presidency.ucsb.edu/showplatforms.php?platindex=R2000>
- Republican Party Platform of 2004 – A Safer World and a More Hopeful America (2004) [online]. – URL:
<http://www.presidency.ucsb.edu/showplatforms.php?platindex=R2004>

Vedlegg på CD

Democratic Party Platforms 1964 – 2004: PDF- format

Republican Party Platforms 1964 – 2004: PDF-format